

Valsts kanceleja

INOVATĪVAS SABIEDRĪBAS LĪDZDALĪBAS METODES

Valsts kanceleja | Rīga, 2025

- Demokrātijas izaicinājumi – stimuls jaunām pieejām sabiedrības līdzdalībā
- Starptautisks atbalsts inovatīviem sabiedrības iesaistes veidiem
- Inovatīvi līdzdalības veidi

Ievads	2
Demokrātijas izaicinājumi – stimuls jaunām pieejām sabiedrības līdzdalībā	3
Starptautisks atbalsts inovatīviem sabiedrības iesaistes veidiem	6
Inovatīvi līdzdalības veidi	8
Pamatojums	8
Metožu kopsavilkums un salīdzinājums	9
Hakatonu un ideju laboratorijas	11
Domnīcas	12
Kopraides pasākumi	12
Iedzīvotāju ideju un balsošanas risinājumi	13
Dialoga apli	14
TimeOut jeb dialoga metode Somijā.....	14
Dialoga apli organizēšana.....	14
2023. gads Dialoga apli par uzticēšanos.....	15
2025. gads Dialoga apli: Latvijas attīstība līdz 2050. gadam.....	16
Valsts kancelejas pieredze un ieteikumi dialoga apli metodes izmantošanai.....	16
Deliberatīvie pasākumi.....	18
Deliberatīvie pasākumi Latvijā.....	18
Deliberatīvo pasākumu principi.....	19
Leģitimitātes nodrošināšana: institucionālais mandāts un politiskā patronāža.....	20
Ieteikumi deliberatīvā pasākuma organizācijai.....	21
Pasākumu norise.....	23
Dalībnieku atlase.....	24
Norises ilgums.....	27
Fona informācija un ekspertu iesaiste.....	27
Pasākuma vadīšana.....	28
Deliberatīva procesa izmaksas (standarta budžeta izstrāde).....	28
Pasākuma organizēšanas struktūra.....	29
Komunikācija ar plašāku sabiedrību.....	30
Atgriezeniskās saites nodrošināšana pēc pasākuma.....	30
Kultūras ministrijas pieredze un ieteikumi deliberatīvās metodes izmantošanai.....	30
Deliberatīvo pasākumu piemēri	31
1. piemērs. Iedzīvotāju klimata asambleja Rīgā.....	31
2. piemērs. Iedzīvotāju klimata asambleja Francijā.....	33
3. piemērs. Īrijas iedzīvotāju asambleja par narkotiku izplatību un lietošanu.....	33
4. piemērs. Iedzīvotāju asambleja par dzīves beigām Francijā.....	34
5. piemērs. Elektrības un siltuma pieejamība – iedzīvotāju asambleja Polijā.....	34
6. piemērs. Eiropas pilsoņu paneldiskusija “Pret naidu sabiedrībā”.....	34
7. piemērs. Iedzīvotāju informatīvā telpa Latgalē.....	35
8. piemērs. Jaunienācēji Latvijas sabiedrībā un viņu iesaiste.....	35
9. piemērs. Eiropas nākotnes konference un Eiropas pilsoņu paneldiskusijas.....	35
Ieteicamā literatūra	37

Ievads

Latvijas Piektajā nacionālajā atvērtās pārvaldības rīcības plānā 2022.–2025. gadam ir ietverta apņemšanās – **stiprināt sabiedrības pārstāvniecību un dialogu ar sabiedrību lēmumu pieņemšanā**. Minētajā plānā ir šādi pasākumi:

- deliberatīvo diskusiju modeļa izveide, sākotnējās diskusijas un deliberatīvo formu turpmākā attīstība (metodika un standarta budžeta izstrāde);
- izvērtu un kvalitatīvu lēmumu izstrāde ikvienā nozarē, izmantojot efektīvas un mūsdienīgas sabiedrības līdzdalības pieejas, tostarp inovatīvas līdzdalības pieejas (koprade, dizaina domāšana, hakatoni, domnīcas, iedzīvotāju apspriedes, deliberatīvās metodes, ideju laboratorijas u. c.).¹

Ministru kabinets 2024. gada 15. oktobrī pieņēma noteikumus “Sabiedrības līdzdalības kārtība attīstības plānošanas procesā”, kuros noteikts, ka valsts institūcijas sabiedrības līdzdalības nodrošināšanā var izmantot arī inovatīvus līdzdalības veidus, taču tie nav detalizētāk skaidroti.

Līdz ar to **šīs metodikas mērķis ir popularizēt inovatīvas līdzdalības metodes un sniegt praktiskus ieteikumus inovatīvu līdzdalības metožu lietošanā valsts pārvaldē**.

Šo metodiku 2025. gadā izstrādājusi Valsts kanceleja. Metodikas izstrādē piedalījās Kultūras ministrija, daloties deliberatīvo pasākumu organizēšanas pieredzē. Metodikas izstrādē būtisku ieguldījumu sniedza biedrība „Sabiedriskās politikas centrs PROVIDUS” un tās vadošā pētniece Iveta Kažoka.

¹ [Par Latvijas Piekto nacionālo atvērtās pārvaldības rīcības plānu 2022.–2025. gadam](#) 3.2. “b” un 3.5. pasākumi.

Demokrātijas izaicinājumi – stimuls jaunām pieejām sabiedrības līdzdalībā

Demokrātija visā pasaulē piedzīvo popularitātes kritumu. Ja iepriekšējā gadsimta beigās divas trešdaļas iedzīvotāju Eiropā, Ziemeļamerikā, Ziemeļaustrumāzijā un Austrālijā bija apmierināti ar demokrātiju, jau 2019. gadā lielākā daļa iedzīvotāju ar demokrātiju bija neapmierināti, tostarp no 2005. gada apmierinātība ar demokrātiju strauji kritās.²

Pārstāvnieciskajā demokrātijā galvenā iedzīvotāju iesaistes forma politiskajos procesos ir dalība vēlēšanās, tautai ievēlot savus priekšstāvjus. Laikā starp vēlēšanām iedzīvotāju iesaiste ir ierobežota un atkarīga no iespējām līdzdarboties un cik lielā mērā tās tiek izmantotas.

Mazāk nekā puse iedzīvotāju uzticas valsts varas institūcijām. 2023. gadā 39,3 % iedzīvotāju Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizācijas (turpmāk – OECD) dalībvalstīs uzticējās vai caurmērā uzticējās savas valsts valdībai, bet Latvijā 28,7 % iedzīvotāju.³ 2025. gadā 36 % Eiropas Savienības dalībvalstīs uzticējās valdībai ar salīdzinoši 32 % Latvijā.⁴ Latvijā salīdzinoši augsta ir uzticēšanās citiem cilvēkiem un tādām institūcijām kā policija un pašvaldības, kā arī tiesas un starptautiskās institūcijas. Latvijā zemāka uzticēšanās ir medijiem, valdībai, parlamentam un politiskajām partijām.⁵

Sabiedrībā aug viedokļu polarizācija, bet publiskajā telpā raksturīga asa viedokļu apmaiņa un neiecietība. Pasaule ir mainīga un sarežģīta. Iedzīvotāji ne visiem procesiem spēj izsekot un izprast tos. Bieži iedzīvotājiem ir grūtības izprast, kā pieņemtie lēmumi viņus ietekmē un kāda rīcība no viņiem tiek sagaidīta. Iedzīvotājiem ne vienmēr ir iespējas izprast pretējās puses viedokli un izskaidrot savējo. Rezultātā sabiedrībā pieaug neiecietība un izolācija.

² Foa, R.S., Klassen, A., Slade, M., Rand, A. and R. Collins. 2020. *The Global Satisfaction with Democracy Report 2020*. Cambridge, United Kingdom: Centre for the Future of Democracy.

³ OECD (2024), *OECD Survey on Drivers of Trust in Public Institutions – 2024 Results: Building Trust in a Complex Policy Environment*, OECD Publishing, Paris.

⁴ Standard Eurobarometer 103 Spring 2025 (QA6.10).

⁵ OECD (2024), *OECD Survey on Drivers of Trust in Public Institutions – 2024 Results: Building Trust in a Complex Policy Environment*, OECD Publishing, Paris; Kvantitatīva Latvijas iedzīvotāju aptauja par Latvijas sabiedrības noturību Krievijas kara Ukrainā kontekstā.

https://ppdb.mk.gov.lv/wp-content/uploads/2025/04/Resilience_LV_24.pdf

“Tā kā pārvaldības sistēmām neizdodas rast atbildi uz visaktuālākajiem iedzīvotāju jautājumiem un uzticēšanās starp iedzīvotājiem un valdībām mazinās, iedzīvotāju asamblejas sevī ietver potenciālu demokrātijas atjaunošanās procesam. Tās rada demokrātisko telpu cilvēkiem, kur iespējams saskarties ar politisko jautājumu sarežģītību, uz klausīt vienu otru un rast kopīgu pamatu.”⁶

Tikai daļa sabiedrības tic savām iespējām ietekmēt politisko sistēmu un sabiedrību kopumā, taču piederības un kopības sajūta ir augsta. OECD ieskatā, ticība savai balsij korelē ar uzticēšanos valsts institūcijām. Latvijā 12 % uzskata, ka tādiem cilvēkiem kā viņi ir iespēja ietekmēt valdības lēmumus – salīdzinoši ar 30 % OECD dalībvalstīs.⁷ Valsts kancelejas uzdevumā veikti divi pētījumi 2024. gadā. Vienā parādās, ka vairums (77,8 %) respondentu uzskata, ka Latvijas valsts neieklausās cilvēku vēlmēs un vajadzībās, kā arī 79 % neuzskata, ka var personīgi ietekmēt politiskos procesus Latvijā. Šī negatīvā tendence saglabājas nemainīga kopš 2023. gada.⁸ Otrajā pētījumā 51,6 % vērtēja, ka viņiem kopumā sabiedrībā notiekošos procesus nav iespējas ietekmēt.⁹ Eiropabarometra aptaujā 2024. gadā 49 % Latvijas respondentu piekrita apgalvojumam “Manai balsij ir nozīme (mūsu valstī)” (vidēji ES dalībvalstīs: 62 %).¹⁰ Tajā pašā laikā cits pētījums izceļ to, ka Latvijā cilvēkiem ir augsta piederības sajūta, pieķeršanās gan savai pilsētai vai ciemam (89 % atbild, ka ir pieķērušies), gan savai valstij (arī 89 % atbild, ka ir pieķērušies), kas kopumā atbilst ES vidējiem rādītājiem.¹¹ Valsts kancelejas dialoga aplis par uzticēšanos secināts: “Cilvēku savstarpējās attiecībās uzticēšanās līmenis ir visaugstākais. Ģimene, draugi, kaimiņi, sava kopiena jeb tuvākie cilvēki apkārt ir tie, kas visbiežāk tiek norādīti, atbildot uz jautājumu: kam jūs uzticaties?”.¹²

Virkne valstisku jautājumu prasa sabiedrības izpratni un paradumu maiņu. Vai tā būtu klimatneitralitātes sasniegšana vai visaptveroša valsts aizsardzība, sabiedrības noturības spēja, sabiedrības saliedētība, vardarbības mazināšana, veselīgs dzīvesveids, korupcijas un ēnu ekonomikas mazināšana – šie jautājumi prasa iedziļināšanos, izpratni un paradumu maiņu.

Aug interese par jaunām pieejām, kas saistās ar tiešo demokrātiju. Esošajos apstākļos cilvēki meklē citus, jēgpilnus veidus, kā iesaistīties politikas veidošanas un īstenošanas procesos. Arī publiskās pārvaldes institūcijas daudzās valstīs sāk piedāvāt jaunas pieejas līdzdalībai, fokusējoties uz tiešu iesaisti.

6 DemocracyNext (2023). Assembling an Assembly Guide, <https://assemblyguide.demnext.org>

7 OECD (2024), OECD Survey on Drivers of Trust in Public Institutions – 2024 Results: Building Trust in a Complex Policy Environment, OECD Publishing, Paris.

8 Kvantitatīva Latvijas iedzīvotāju aptauja par sabiedrībā aktuāliem jautājumiem. Publicēts 27.01.2025. Pētījums veikts 2024. gada oktobrī–decembrī. <https://ppdb.mk.gov.lv>

9 Kvantitatīva Latvijas iedzīvotāju aptauja par Latvijas sabiedrības noturību Krievijas kara Ukrainā kontekstā (Latvijas sabiedrības noturības pētījums 2024). Publicēts 10.04.2025. Pētījums veikts 2024. gada oktobrī–novembrī. <https://ppdb.mk.gov.lv>

10 Speciālais Eiropabarometrs 102. 2024. gada rudens. SD19a.1 jautājums.

11 Providus. Sabiedrības saliedētības radara ziņojums 2023. www.sif.gov.lv

12 Dialoga aplis par uzticēšanos kopsavilkums, 2023. gada decembris, www.mk.gov.lv/lv/media/17583/download?attachment

Iedzīvotāju līdzdalība ir demokrātiskas sabiedrības pamats. Eiropas Padome ieteikumā uzsver, ka “visu iedzīvotāju līdzdalība ir pašā demokrātijas sirdī, iedzīvotāji, kuriem ir svarīgas demokrātiskās vērtības, kuri ievēro to pilsoniskos pienākumus un ir aktīvi sabiedriskajā dzīvē, ir ikvienas demokrātiskās sistēmas asinsrite, un iedzīvotāju un lēmumu pieņēmēju dialogs ir būtisks demokrātijai, jo stiprina uzticēšanos, demokrātisko institūciju leģitimitāti un to īstenoto pasākumu efektivitāti”.¹³ Spēcīga iedzīvotāju un iesaistīto pušu līdzdalība, integritāte, iekļaujoša pārstāvniecība, atklātība, pamatotība un atbildība ir demokrātiskās pārvaldības mugurkauls, un tas ir nepieciešams, lai veidotos uzticēšanās valsts institūcijām.¹⁴

Līdzdalības demokrātijā sabiedrības locekļi tieši un aktīvi piedalās viņus skarošu jautājumu risināšanā un risinājumu izvēlē. Tātad iedzīvotāji nevis sniedz viedokli par kādu risinājumu, bet intensīvās sesijās paši kopīgi veic problēmas izpēti un piedāvā risinājumus, kopīgi tos apspriežot un izsverot, kuri būtu vispieņemamākie. No tā arī radies deliberatīvās jeb izsvēršanas (apsvērumu) demokrātijas jēdziens.

“Līdzdalības demokrātija paredz, ka būtiskus valstiskus lēmumus pieņem ne tikai valsts pārvalde (plašākā nozīmē), bet arī pilsoņi aktīvi piedalās šo lēmumu veidošanā un ir pat lēmumu pieņēmēji. Pilsoniskā sabiedrība kļūst atbildīga par valsts attīstību un kopīgo labklājību. Pilsoņi demokrātiju vairs neīsteno tikai vēlēšanās – tas kļūst par ikdienu.”¹⁵

13 Eiropas Padomes Ministru komitejas 2023. gada 6. septembra ieteikums dalībvalstīm par deliberatīvo demokrātiju (Recommendation CM/Rec(2023)6 of the Committee of Ministers to member States on deliberative democracy).

14 2022. gada 18. novembra OECD deklarācija OECD/LEGAL/0484 on Building Trust and Reinforcing Democracy, <https://legalinstruments.oecd.org/en/instruments/OECD-LEGAL-0484>

15 Žurnāls: Līdzdalības demokrātija – Jurista Vārds

Starptautisks atbalsts inovatīviem sabiedrības iesaistes veidiem

Starptautiski pakāpeniski veidojas konsenss, ka inovatīvas metodes ir ieteicams izmantot sabiedrības iesaistīšanai, un ir attīstīts gan pamatojums, gan ieteikumi, kā to darīt efektīvi.

Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizācija (turpmāk – OECD) 2017. gada Padomes ieteikumā dalībvalstīm par atvērtu valdību aicina efektīvākai dažādu mērķgrupu iesaistei izmantot inovatīvas pieejas, kas arī ļauj apkopot iedzīvotāju idejas un ar tiem kopradīt risinājumus.¹⁶

OECD pētījumā 2020. gadā analizēti **289** deliberatīvie procesi pasaulē laikā no 1986. līdz 2019. gadam. Pētījumā plaši aprakstīti dažādi deliberatīvo procesu piemēri, dažādas pieejas, kā tos organizēt. Uz šīs izpētes pamata OECD izstrādāja **deliberatīvo procesu labās prakses ieteikumus** – visplašāk izmantoto deliberatīvo procesu pamatprincipu ietvaru.¹⁷

OECD pētījumā atzīst, ka politikas veidošana kļūst arvien sarežģītāka, tāpēc tādos jautājumos, kas saistīti ar vērtībām, kur jāpanāk kompromiss vai nepieciešami ilgtermiņa risinājumi, var izmantot jaunas pieejas:

“Sapulcināt iedzīvotājus no visām sabiedrības daļām, lai apspriestos par sarežģītiem politiskiem jautājumiem un izstrādātu kolektīvos priekšlikumus, šajā kontekstā kļūst arvien pievilcīgāk.”

Balstoties OECD principos, organizācija *Democracy Next* 2023. gadā izdeva praktiskas vadlīnijas pilsoņu asambleju rīkotājiem “Assembling and Assembly guide”.¹⁸

¹⁶ OECD, Padomes ieteikums par atklātu valdību, OECD/LEGAL/0438 (9. punkts), <https://legalinstruments.oecd.org/public/doc/359/359.en.pdf>

¹⁷ OECD (2020), Innovative Citizen Participation and New Democratic Institutions: Catching the Deliberative Wave, <https://doi.org/10.1787/339306da-en>

¹⁸ Democracy Next (2023), Assembling and Assembly guide, <https://assemblyguide.demnext.org>

COUNCIL OF EUROPE

CONSEIL DE L'EUROPE

2023. gadā **Eiropas Padome** pieņēma ieteikumus dalībvalstīm par deliberatīvo demokrātiju, kas tiek uzskatīts par pirmo starptautisko standartu šajā jomā.¹⁹

Iedzīvotāju gaidas arvien pieaug un tiek meklētas jaunas iespējas praktizēt līdzdalību un paust viedokli, atzīst Eiropas Padome 2023. gada ieteikumos dalībvalstīm par deliberatīvo demokrātiju. Eiropas Padomes ieteikumos pausta pārliecība, ka noteiktos gadījumos deliberatīvi procesi sniedz labāku politikas rezultātu un ilgtermiņā var celt iedzīvotāju uzticēšanos lēmumu pieņemšanai un valsts rīcībai. Tajā pašā laikā deliberatīvā demokrātija jāīsteno likumīgā, taisnīgā, atklātā, iekļaujošā un pārskatāmā procesā.

Eiropas Komisija 2023. gadā pieņēma Demokrātijas aizsardzības paketi.²⁰ Tās ietvaros ir izstrādāti ieteikumi dalībvalstīm par pilsoņu un pilsoniskās sabiedrības organizāciju iesaistīšanas un efektīvas līdzdalības veicināšanu valsts politikas veidošanas procesos.²¹

Eiropas Komisijas ieteikumos uzsvērts:

“Inovatīvi līdzdalības veidi, kas tieši iesaista iedzīvotājus, piemēram, tiešsaistes un klātienē apspriedes un koprades procesi, ir daudzsoļoša prakse, lai atbalstītu un atjauninātu pārvaldības mehānismus. Tie palīdz mobilizēt iedzīvotājus, lai risinātu sarežģītas politikas problēmas, tostarp klimata pārmaiņas un lēmumus par ieguldījumiem infrastruktūrā. Šādas inovatīvas līdzdalības un iesaistīšanās formas sabiedriskās politikas veidošanā var īstenot dažādos politikas veidošanas posmos, un tās var organizēt dažādos formātos, piemēram, pilsoņu paneļdiskusijas, žūrijas vai asamblejas tiešsaistē vai attālināti, konsensa konferences, līdzdalības budžeta veidošana un koprade. Dalībvalstīm būtu jānodrošina, ka valsts pārvaldes iestādēm ir pietiekami finanšu resursi un kompetence šādu pasākumu organizēšanai.”²²

¹⁹ Council of Europe Newsroom of DG Democracy and Human Dignity, 06.09.2023.
[Deliberative Democracy: First International Standard Adopted by the Council of Europe! – Directorate General of Democracy and Human Dignity](#)

²⁰ Demokrātijas aizsardzība – Eiropas Komisija

²¹ Komisijas ieteikums (12.12.2023), [EUR-Lex - 32023H2836 - EN - EUR-Lex](#)

²² Turpat.

Inovatīvi līdzdalības veidi

Pamatojums

Lai jēgpilni un sekmīgāk iesaistītu sabiedrību lēmumu pieņemšanas procesā un labāk izprastu iedzīvotāju vajadzības, publiskā pārvalde var izmantot inovatīvas sabiedrības līdzdalības un iedzīvotāju iesaistīšanas formas.

2024. gadā tiesības izmantot inovatīvus veidus sabiedrības iesaistei ir nostiprinātas tiesiskajā regulējumā. Ministru kabineta 2024. gada 17. oktobra noteikumu Nr. 639 “Sabiedrības līdzdalības kārtība attīstības plānošanas procesā”, kas nosaka sabiedrības līdzdalības kārtību valsts un pašvaldību institūcijās, 14. punktā ir teikts:

“Institūcija sabiedrības līdzdalības nodrošināšanai var izmantot citus inovatīvus līdzdalības veidus, ja tie sabiedrības pārstāvjus ļauj iesaistīt efektīvāk nekā šajos noteikumos minētie veidi.”

Inovatīvi līdzdalības veidi ir tādi sabiedrības līdzdalības procesi un iniciatīvas, kur *vai nu* tiek izmantota kāda jauna, mūsdienīga līdzdalības metode, *vai* esošā procesā tiek veikta inovācija, proti, tiek ieviesta jauna pieeja esošā līdzdalības vai saziņas ar sabiedrību formā.

“Valdības un publiskā sektora organizācijas darbojas nepastāvīgā, neskaidrā, sarežģītā un neviennozīmīgā kontekstā. Inovācija ir proaktīva stratēģija, ko valdības var izmantot, lai atbildētu, pielāgotos un sagatavotos šim kontekstam.”
(OECD 2019. gada Deklarācija par inovāciju publiskajā sektorā²³)

Tradicionālas līdzdalības formas ietver, piemēram, aptaujas, publisko apspriešanu, dalību apspriedēs, konsultatīvajās padomēs un darba grupās.

Inovatīvām līdzdalības pieejām ir šādas priekšrocības:

- plašāka un jaunu mērķgrupu sasniegšana;
- padziļināta izpratne par iedzīvotāju vajadzībām un paradumiem;
- dialogs sabiedrībā starp dažādām grupām, dodot iespēju paskaidrot savu viedokli un uzklaut citu iedzīvotāju pieredzi un argumentus;
- tādu iedzīvotāju sasniegšana, kuri nevēlas iepazīties ar juridiskiem vai tehniski sarežģītiem tekstiem vai apmeklēt darba grupas un apspriedes par tiesību aktiem un plānošanas dokumentiem.

23 OECD. Declaration on Public Sector Innovation. Pieejama latviešu valodā: [OECD-LEGAL-0450 - Latvian \(as adopted on 22052019\) \(1\).pdf](#)

Turklāt inovatīvas līdzdalības pieejas palīdz veidot tiešu sarunu ar iedzīvotājiem. Tā ir iespēja vienkāršā un saprotamā veidā sarunāties ar iedzīvotājiem, bieži vien arī interaktīvos formātos, kas ļauj piesaistīt arī jaunatni. Inovatīvas līdzdalības pieejas veido cilvēcīgāku priekšstatu par valsti un ilgtermiņā var palīdzēt stiprināt iedzīvotāju ticību savai spējai ietekmēt lēmumus un sabiedrību.

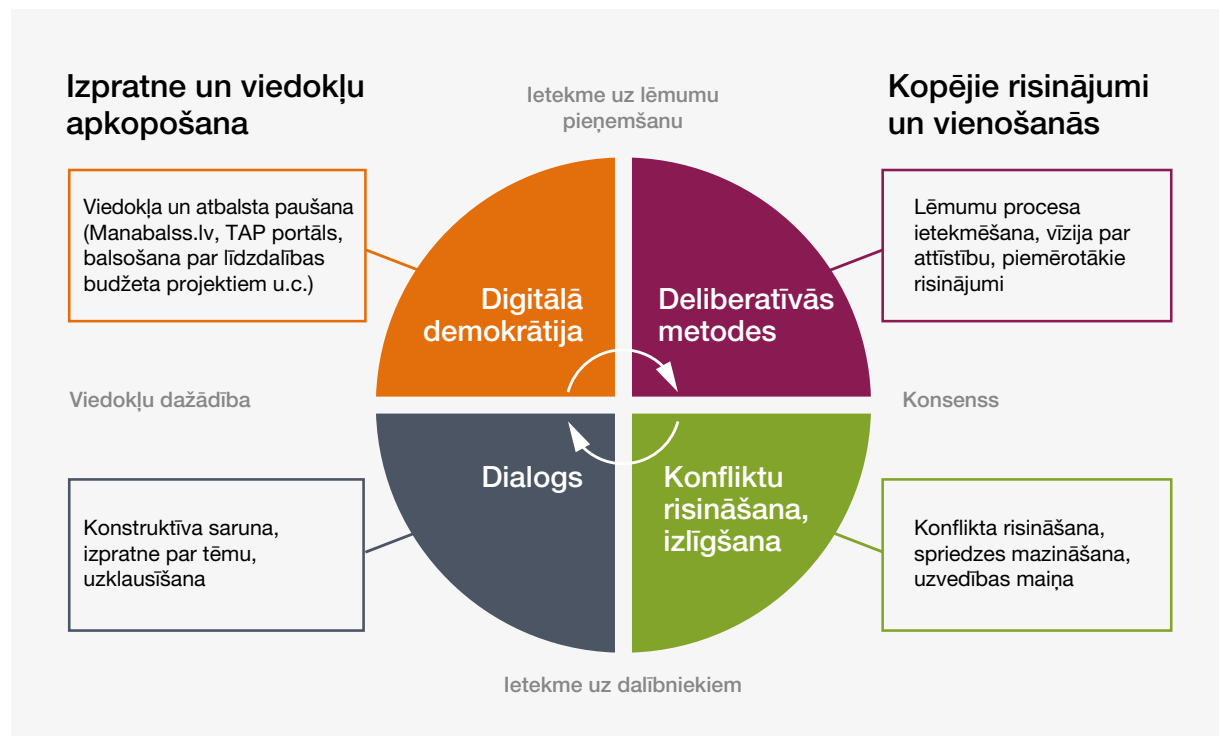
Metožu kopsavilkums un salīdzinājums

Valsts pārvaldē var izmantot dažādus inovatīvus līdzdalības veidus. Raksturīgākie formāti ir domnīcas klātienē un virtuāli, dialoga apli, deliberatīvie pasākumi, hakatoni, ideju laboratorijas, koprades pasākumi un līdzdalības budžets.

Lai veicinātu iedzīvotāju līdzdalību, valsts pārvaldē var izmantot arī dizaina domāšanas metožu kopumu, politikas un pakalpojumu dizainu un dizaina sprintus, kas ir ar inovācijas veicināšanu valsts pārvaldē saistītās pieejas.²⁴

Jārēķinās, ka inovācija ir pastāvīgs process un jaunas formas var attīstīties. Būtiska ir proaktīva pieeja un drosme, lai inovatīvu metožu un jaunu formātu izmantošana notiktu praksē. Institūcijas var praktizēt arī citas, šajā metodikā neaprunātas formas un pieejas līdzdalībai, ja tas ļauj pilnvērtīgāk sasniegt un uzklaut mērķauditoriju un to veiksmīgāk iesaistīt.

1. attēls. Inovatīvās līdzdalības pieejas – kāda ir to ietekme un galvenās atšķirības

(attēla izstrādē izmantoti Kaja Alhanena materiāli)

24 Informatīvais ziņojums "Par inovācijas kapacitātes stiprināšanu valsts pārvaldē" (Ministru kabineta 15.07.2025. sēdes prot. Nr. 28 54. §). Skatīt: https://tapportals.mk.gov.lv/legal_acts/9683e1bc-9927-4a3f-96e7-54ba57f84636

Inovāciju izmantošana un atvērtība pārmaiņām ir atbilstoša rīcība vienai no septiņām valsts pārvaldes kopīgajām vērtībām – vērtībai “Profesionalitāte un efektivitāte”. To nosaka Ministru kabineta 2018. gada 30. novembra ieteikumi “Valsts pārvaldes vērtības un ētikas pamatprincipi”. To 5.1.5. punktā teikts, ka valsts pārvaldē nodarbinātais

“ir atvērts pārmaiņām un iesaistās jaunu pieeju un inovāciju izmantošanā valsts pārvaldē”.²⁵

1. tabula. Inovatīvo līdzdalības metožu salīdzinošs apskats

Metode	Kāds ir tās mērķis un kādu rezultātu tā var sniegt?	Kādos gadījumos to iesaka lietot?	Kādi principi ir jāievēro metodes lietošanā?	Kādi ir būtiskākie posmi?
Domnīcas	Tēmas izpēte, pārrunāšana ar dažādām pusēm, dalīšanās ar zināšanām un pieredzi, ieteikumu sniegšana	Izpēte, jauni risinājumi, dažādu pušu viedokļu (paradumu) noskaidrošana, izpratnes veicināšana	Jāformulē risināmais jautājums, jāpiesaista moderators un ar tēmu saistītās mērķgrupas un eksperti	Lekcijas, prezentācijas, praktiska darbošanās, darbs grupās, kopējas diskusijas. Var būt klātienē vai attālināti. Viena vai vairākas tikšanās
Deliberatīvie pasākumi	Izvirzītās problēmas izpēte, apspriešanās, izsvēršana, risinājumu izstrāde un vienošanās	Vērtību dilemmu jautājumi, sarežģīti jautājumi, kur nepieciešams kompromiss, ilgtermiņa politikas jautājumi	Reprezentativitāte: dalībnieku atlase nejaušas izlases veidā, dalībnieki statistiski korekti atspoguļo sabiedrības iezīmes Deliberācija: dalībnieku sadarbība, apspriešanās, vienošanās	Ekspertu prezentācijas, apspriešanās, ieteikumu izstrāde, balsošana
Dialoga apļi	Izpratne par tēmu, sava un citu viedokļu labāka izpratne	Iedzīvotāju uzklaušana, labāka izpratne par tēmas uztveri sabiedrībā	Jāievēro dialoga apļu noteikumi, jābūt sarunvedim un rakstvedim	Ievadīšana tēmā, padziļināta saruna, secinājumi un dialoga pieredze
Hakatoni un ideju laboratorijas	Risinājuma/ ideju izstrāde	Risinājumu/ ideju izstrāde un testēšana	Starpdisciplināru komandu izveide, jābūt vadītājam, var būt mentors, nodrošinot konstruktīvu, praktisku darbību	Idejas attīstība, prototips, prezentēšana, apbalvošana
Koprades pasākumi	Risinājuma/politikas/ metodikas izstrāde, mērķgrupas vajadzību apzināšana	Risinājuma vai tematikas izstrāde, ieviešana, darbs, balstoties mērķgrupas vajadzībās	Nodrošina praktisku darbu, veic komandas darbu, iesaista mērķgrupas, aktīva līdzdarbība, radošums, prasmju attīstība, jāpiesaista vadītājs, var būt mentors	Uzdevuma formulēšana, praktiska darbošanās
Iedzīvotāju iniciatīvas un balsošana	Iedzīvotāju priekšlikumu sniegšana, balsošana, datu apkopošana, iesaistot iedzīvotājus	Risināmo problēmu vai prioritāšu noteikšana, izpēte, datu apkopošana	Plašas sabiedrības iesaistīšana, iedzīvotāju idejas (datos) balstīti risinājumi	Mērķgrupu informēšana/ priekšlikums (jautājums)/ balsošana par to

25 [Valsts pārvaldes vērtības un ētikas pamatprincipi](#) (5.1.5. punkts).

Hakatonu un ideju laboratorijas

Hakatons ir pasākums, kurā notiek risinājuma meklēšana starpdisciplinārā komandā, idejas un tās prototipa izstrāde un kurš noslēdzas ar prezentēšanu žūrijai un apbalvošanu. Metodi pamatā izmanto biznesā, it īpaši IT sektorā kāda tehnoloģiska risinājuma izstrādei. Taču to var izmantot arī publiskajā pārvaldē ideju attīstībai gan politiku izstrādē (agrīnā stadijā), gan arī politiku praktiskā piemērošanā.

Hakatonu piemēri:

Valsts kanceleja 2016. gadā rīkoja ideju hakatonu *“Ko nevar valsts pārvalde?”* inovatīvu priekšlikumu attīstīšanai Valsts pārvaldes reformu plāna 2020 izstrādei. Hakatonā iesaistījās eksperti no dažādām nozarēm un sabiedriskām organizācijām. Ideju hakatonā tapa divi risinājumi.

Valsts vides dienesta hakatons jeb ideju forums par mākslīgā intelekta izmantošanu:

<https://lvportals.lv/dienaskartiba/364891-ai-zvadits-vvd-organizetais-hakatons-maksliga-intelekta-riku-izmantosanas-iespejas-vides-aizsardzibas-uzraudzibas-procesos-2024>

KNAB hakatons par korupcijas risku mazināšanu publiskajos iepirkumos:

www.knab.gov.lv/lv/jaunums/hakatona-eksperti-piedava-priekslikumus-korupcijas-risku-identificesana-vai-mazinasana-publiskajos-iepirkumos

VARAM, Valsts kanceleja un Valsts administrācijas skola rīkoja hakatonu *“Atvērtie dati: Inovācija un izaugsme”*, kur komandas, izmantojot atvērtos datus un citus publiski pieejamus datus, strādāja pie risinājumiem, kas veicinātu sabiedrības labklājību, veselību un ekonomisko attīstību.

[Atvērto datu hakatons noslēdzies ar inovatīviem risinājumiem | Viedās administrācijas un reģionālās attīstības ministrija](#)

Ideju laboratorija ir pasākums, kas pulcē dalībniekus no dažādām mērķgrupām, lai, strādājot komandās, ģenerētu idejas un tālāk izstrādātu praktiskus risinājumus. Piemēram, Latvijas Universitāte 2020.–2022. gadā katru gadu rīkoja ideju laboratorijas. 2022. gadā divu dienu garumā dalībniekiem bija iespēja klausīties ievadlekcijas, saņemt mentoru atbalstu ideju attīstīšanas procesā, uzklaušīt ekspertu viedokli un padomus, kā arī ideju laboratorijas noslēgumā – prezentēt gala rezultātu kompetentai žūrijai.²⁶

Savukārt 2025. gadā notika Rīgas centra ideju laboratorija, kurā “uzņēmēji, apkaimju organizāciju pārstāvji, Rīgas domes un izpildinstitūciju eksperti kopīgi meklēja risinājumus Rīgas centra attīstībai un dzīvības atjaunošanai”.²⁷ Šajā ideju laboratorijā piecas komandas strādāja katra pie savas tēmas un rezultātā tapa prioritārie risinājumi katrā tēmā.

Domnīcas

Domnīca ir viena tikšanās vai vairāku tikšanos sērija, kur tiek prezentēta noteikta tēma un dažādas sabiedrības mērķgrupas var par to izteikties, kopīgi to apspriest un diskutēt, sniedzot priekšlikumus. Domnīca var būt klātienē, bet var būt arī virtuālā domnīca.

2025. gadā notika domnīcas par LV portāla lomu informatīvajā telpā un tā nākotni.²⁸

Domnīca ir inovatīvs risinājums, un vienlaikus to ir salīdzinoši viegli un ekonomiski organizēt. To var izmantot gan politikas plānošanā, gan tiesību aktu izstrādē un izvērtēšanā, gan pārmaiņu procesu sākumā, lai noskaidrotu mērķgrupu viedokli.

Resursi domnīcu organizēšanai: vadītājs, telpa (var arī attālināti), satura plānošana, dalībnieku uzaicināšana.

Koprades pasākumi

Koprade ir princips (pieeja), kas var izpausties dažādos formātos, piemēram, to var izmantot padomēs, darba grupās, domnīcās. Koprade raksturo dizaina sprintus un deliberatīvos pasākumus. Koprades principu var izmantot likumu, politiku vai citu sabiedriski nozīmīgu jautājumu virzībā.

“Koprade nozīmē iesaistīto dalībnieku – valsts pārvaldes, iedzīvotāju, ekspertu, uzņēmumu, biedrību un nodibinājumu – kopīgu ideju radīšanu un lēmumu pieņemšanu. Tā ir ne tikai līdzdalības forma, bet arī sistēmiska pieeja, kas veicina kolektīvu inteliģenci un nodrošina inovāciju praktisko pielietojamību un ilgtspēju.”²⁹

²⁶ www.tehnologijudiena.lv/en/ideju-laboratorija/ideju-laboratorija-2022

²⁷ <https://lvportals.lv/dienaskartiba/373236-rigas-centra-ideju-laboratorija-eksperti-un-uznemeji-mekle-risinajumus-aktivitates-veicinasai-galvaspilseta-2025>

²⁸ www.lv.lv/aktualitates/noslegusies-otra-domnica-par-lv-portala-satura-fokusu

²⁹ Informatīvā ziņojuma “Par inovācijas kapacitātes stiprināšanu valsts pārvaldē” pielikums, Valsts pārvaldes inovācijas laboratoriju darbības vadlīnijas, 3. lpp.

Bieži tiek rīkotas koprades darbnīcas/koprades pasākumi.

Koprades darbnīcas festivālā LAMPA rīkoja Satiksmes ministrija par aktuāliem jautājumiem satiksmes un transporta jomā. Pasākumu raksturoja praktiska darbošanās, iespējas izmēģināt kādu produktu, inventāru, uzdot jautājumus, apspriest sabiedrību skarošu tēmu, piemēram, sodu politiku, braukšanas kultūru, sporta aktivitātes pilsētā.

Koprades darbnīcas ir labs formāts jauniešu iesaistei. Koprades darbnīcas festivālā ARTIŠOKS tika rīkotas Daugavpilī. Tēma bija aktīvs dzīvesveids un fiziskās aktivitātes.

Koprades pasākums par kvantu tehnoloģiju tēmu notika forumā “5G Techritory”.

Iedzīvotāju ideju un balsošanas risinājumi

Iedzīvotājus var iesaistīt, arī lūdzot idejas vai citu informāciju par kādu produktu, pakalpojumu, politikas prioritātēm, datus kādam pētījumam, viedokli par iecerēto risinājumu, datus par sabiedrībā izplatītu problēmu, izmantojot tā saukto **pūļa zināšanu jeb crowd-sourcing metodi**.

Šāda iesaiste var izpausties kā tiešsaistes aptauja, vietne, lietotne, lai aptvertu plašāku iedzīvotāju un teritoriju loku. Ir noteikts jautājums. Iedzīvotājiem par to lūdz idejas, ieteikumus, datus. Tā var būt lietotne telefonā, kur iedzīvotājiem ir tiesības iesniegt informāciju un notiek ziņu vākšana sabiedriski nozīmīgam mērķim (piemēram, norādīt satiksmes negadījumus lietotnē Waze, ziņot par gaisa kvalitāti, par nedrošām vietām, par plūdiem, par sabiedrības veselības apdraudējumu, tostarp par veselībai bīstamiem insektiem).

“Ideju talka” var būt efektīva politikas veidošanas sākumā. Aptaujā var uzdot jautājumu: kādas ir sabiedrībā aktuālas un nozīmīgas tēmas jūsu institūcijas politikas jomā vai laikposmā, kurā iecerētas jaunas darbības? Tas var būt efektīvs rīks, lai valsts pārvalde uzreiz sāktu veidot iedzīvotāju vajadzībās, ne valsts pārvaldes priekšstatos par tām balstītas politikas.

Nozīmīga inovatīva demokrātiskās līdzdalības forma ir **līdzdalības budžets**, kur iedzīvotājiem tiek dota iespēja formulēt problēmu un izstrādāt risinājumu, iesniedzot līdzdalības budžeta projekta pieteikumu līdzdalības budžeta projektu īstenošanas konkursā pašvaldībā, kura organizē balsošanu par projektiem un uzvarējušos projektus īsteno.³⁰

Inovatīva līdzdalības forma var būt **balsošana par citu iedzīvotāju iniciatīvu**. Tā var būt balsošana par līdzdalības budžetā iesniegtiem projektiem vai parakstīšanās par vai pret kādu darbību portālā manabalss.lv.³¹ Tāpat citās valstīs ir balsošana par prioritātēm, piemēram, izmantojot *Your Priorities* rīku³².

30 Vairāk informācijas: www.varam.gov.lv/lv/lidzdalibas-budzets

31 Balsošana par iniciatīvām portālā manabalss.lv ir visbiežāk minētā sociālā aktivitāte 2023. un 2024. gadā (47 % iedzīvotāju atzīmēja, ka to darijuši pēdējo gadu laikā). Valsts kancelejas aptauja: https://ppdb.mk.gov.lv/wp-content/uploads/2025/01/Decembra_aptauja_12.2024.pdf

32 <https://citizens.is/>

Dialoga aplī

TimeOut jeb dialoga metode Somijā

Dialoga metode radusies Somijā, kur tā zināma kā *TimeOut* metode, *TimeOut* dialogi vai nacionālie dialogi. Somijā ir šāda dialoga definīcija:

“Dialoga mērķis ir vairot izpratni par apspriestajiem jautājumiem, par citiem cilvēkiem un katram pašam par sevi. Dialogs ir neatņemama demokrātijas daļa, kas stiprina ikviena iekļaušanos, vienlīdzību un brīvību.”³³

Somijā dialoga metode radusies ar mērķi piedāvāt drošu un neformālu vidi vadītām sarunām, kas vērstas uz uzticēšanās un savstarpējās sapratnes veicināšanu par kādu vispārīgu tēmu.

Dialoga metode balstās Somijas Inovāciju fonda SITRA izstrādātajā *TimeOut* metodē. Viens no metodes pamatlīcējiem ir somu filozofs, zinātnieks un Dialoga akadēmijas vadītājs Kajs Alhanens. Kopš 2020. gada Somijā ik gadu notiek divi nacionālie dialogi, kurus rīko valdības³⁴ un pilsoniskās sabiedrības pārstāvju grupa³⁵.

Dialogs ir...

- Saruna, kurā var labāk izprast apspriežamo tematu, citus cilvēkus un savas domas.
- Saruna, kurā dalās ar pieredzi un skaidro savu redzējumu.
- Dialoga nolūks ir radīt telpu dažādiem uzskatiem un veidot izpratni, ieklausoties citu teiktajā.

Dialogs nav...

- Dialoga nolūks nav pierunāt, argumentēt vai pārliecināt citus par sava viedokļa pareizību.
- Dialogā nav mērķa panākt vienprātību – cilvēki dialoga beigās var palikt pie savām domām, bet ir augusi izpratne par citu cilvēku domām un savstarpēja sapratne.

Vairāk par nacionālā dialoga modeli un *TimeOut* metodi Somijā:

<https://kansallisetdialogit.fi/en>; www.timeoutdialogue.fi

Dialoga aplū organizēšana

Dialoga aplī ir pasākumi, kuru mērķis ir noskaidrot iedzīvotāju viedokli un labāk izprast kādu sabiedrībā aktuālu tēmu. Dialogi nozīmē iniciēt un vadīt konstruktīvas sarunas aptuveni 10 – 15 cilvēku grupās par kādu vispārīgu tēmu.

Dialoga aplī veicina iedzīvotāju, pilsoniskās sabiedrības un publiskās pārvaldes institūciju sadarbību un ilgtermiņā stiprina konstruktīva dialoga prasmes sabiedrībā. Lietderīgi ir dialoga aplū organizēt kā sarunu kopumu (ciklu) par noteiktu tēmu. Tie sniedz iespēju uz klausīt iedzīvotājus, kā arī iedzīvotājiem pašiem izzināt līdzpilvēku viedokli un labāk izprast apspriežamo tēmu.

³³ Definition of dialogue. Skatīts 22.07.2025. šeit: <https://kansallisetdialogit.fi/en/about-national-dialogues/the-national-dialogues-model>

³⁴ Somijā valsts pārvaldes politika ir Finanšu ministrijas atbildības lokā.

³⁵ Kajs Alhanens, 2025., Grāmata par dialogu.

Dialoga apli nav vērsti uz risinājumu vai konsensu, un tā nav politiska rakstura diskusija. To uzdevums nav sniegt ieteikumus vai izvēlēties labāko risinājumu. Tā ir konstruktīva un cieņpilna saruna, kuras mērķis ir veicināt labāku izpratni, sadarbību, dot iespēju izteikties un uzklaut citam citu.

Katru dialoga apli vada sarunvedis, un tajā veikto pieraksta rakstvedis. Katrā šādā grupā ir ap 10–15 dalībnieku. Pēc visu grupu diskusiju (visa dialoga apļu cikla) noslēgšanās tiek apkopoti dalībnieku izteiktie viedokļi un sagatavots kopsavilkums par pārrunāto tēmu, kas tiek publiskots. Būtiski rast iespēju ar kopsavilkumu iepazīstināt lēmumu pieņēmējus.

Vairāk par dialoga apliem Latvijā: www.mk.gov.lv/lv/dialoga-apli

2023. gads | Dialoga apli par uzticēšanos

Valsts kanceleja sadarbībā ar biedrību “Latvijas Lauku forums” organizēja dialoga apļus par uzticēšanās tēmu 26 Latvijas vietās – ciemos, pagastos un pilsētās – sadarbībā ar vietējām kopienām, vietējām rīcības grupām, biedrībām, uzņēmējiem, izglītības iestādēm un pašvaldībām. 2023. gadā dialoga apļos piedalījās vairāk nekā **200** dalībnieku, pārstāvējot dažādu vecumu, dzimumu un tautību iedzīvotājus. Noslēgumā 2023. gada 27. oktobrī Saeimā notika konference par sociālo uzticēšanos.³⁶

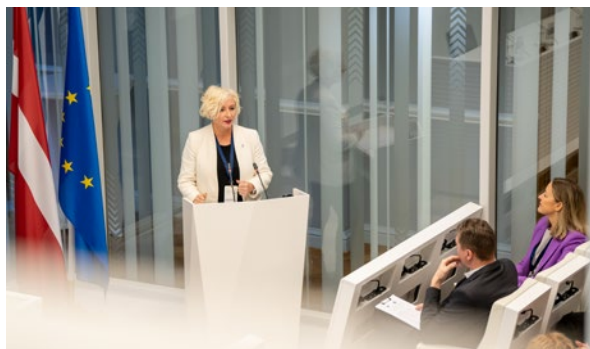
Dialoga apļu rezultātu pārrunāšana ar lēmumu pieņēmējiem

Saeimas Valsts pārvaldes un pašvaldības komisijas, Valsts kancelejas un biedrības “Latvijas Lauku forums” rīkotā konference “Uzticēšanās sabiedrībā un valsts varas institūcijām Latvijā”.

2023. gada 27. oktobris

Dialoga apļu dalībnieki

Saeimas priekšsēdētājas Daigas Mieriņas atklāšanas runa

³⁶ www.saeima.lv/lv/aktualitates/saeimas-zinas/32716-konference-uzticesanas-sabiedriba-un-uzticesanas-valsts-varas-institucijam-latvija

2025. gads | Dialoga apli: Latvijas attīstība līdz 2050. gadam

Valsts kanceleja sadarbībā ar biedrību “Latvijas Lauku forums” un nodibinājumu “Fonds atvērtaī sabiedrībai DOTS” organizēja sarunas ar cilvēkiem visā Latvijā par Latvijas nākotnes attīstību līdz 2050. gadam.

Dialoga aplis par Latvijas nākotnes attīstību līdz 2050. gadam

Dialoga aplu “Latvijas attīstība – 2050” kopsavilkums

Valsts kancelejas pieredze un ieteikumi dialoga aplu metodes izmantošanai

Valsts kanceleja dialoga aplu metodi izmantojusi vairākkārt gan iekšējos notikumos – augstākā līmeņa vadītāju ikgadējā konferencē, Valsts kancelejas darbības stratēģijas 2025.–2029. gadam atklāšanas pasākumā, gan arī plašāk, organizējot nacionālo dialogu ciklus 2023. un 2025. gadā.

Būtisks priekšnoteikums iespējai īstenot dialoga aplus bija apmācības. Valsts kancelejai un citiem publiskās pārvaldes un pilsoniskās sabiedrības pārstāvjiem bija iespēja apgūt dialoga jeb TimeOut metodi, veidojot izpratni par metodes piemērotību tiešai komunikācijai ar iedzīvotājiem. Mācību iespēju sadarbībā ar metodes autoru no Somijas Kaju Alhanenu piedāvāja nodibinājums “Fonds atvērtaī sabiedrībai DOTS”, kurš 2025. gadā uzsāka dialoga kustību Latvijā³⁷. Vienlaikus dialoga aplu metodes autori uzsver, ka ikviens cilvēks var vadīt dialoga apli.

Valsts kanceleja līdzšinējā pieredzē, īstenojot dialoga aplus, pārliecinājusies par sadarbības partnera izvēles (atpazīstamības un līdzšinējās pieredzes) nozīmību. Tādu dialoga aplu īstenošanā, kas aptver visu valsti un tādas vispārīgas tēmas kā uzticēšanās un valsts attīstība, lietderīga var būt sadarbība ar biedrībām, kurām ir plašs biedru loks visā Latvijas teritorijā. Ja iedzīvotājs uzaicinājumu saņem no sev zināma kopienas līdera, tā dalība ir vairāk iespējama salīdzinājumā ar nepersonalizētu aicinājumu publiskajā telpā (ziņojumu dēļi, tīmekļvietnes, sociālie tīkli).

Apzinoties Latvijas sociālekonomisko, teritoriālo situāciju un iedzīvotāju līdzdalības praksi, Valsts kanceleja ieviesa novitāti – noteica kritērijus dialoga aplos uzaicināmajiem dalībniekiem. Šo kritēriju

³⁷ Nodibinājuma “Fonds atvērtaī sabiedrībai DOTS” tīmekļvietne, <https://fondsdots.lv/lv/jaunumi/latvija-kas-sarunajas-saprotas-un-sadarbojas-fonds-dots-piesaka-dialogu-kustibu>

mērķis bija panākt dialoga apļu dalībnieku dažādību un mazāk aktīvo sabiedrības grupu pārstāvju iesaistīšanu. Valsts kancelejas ieskatā, kritēriju izvirzīšana dalībnieku atlasei ir bijusi panākumu atslēga dialoga apļu rezultātu sasniegšanā – sarunās raksturīga pieredzes un viedokļu dažādība, ko īpaši novērtē paši dialoga apļu dalībnieki, paužot apmierinātību ar iespēju dzirdēt atšķirīgu pieredzi un aizdomāties par savu nostāju.

Nozīmīgi veidot arī noteiktu pārklājumu dialoga apļu norisei, teritoriāli aptverot visus kultūrvēsturiskos novadus un, protams, Rīgu un Pierīgas pašvaldības. Lai pēc iespējas vairāk cilvēkiem būtu iespēja uzzināt par dialoga apļu metodi, to piedzīvojot, 2025. gadā Valsts kancelejas partneri apzināti izvēlējās norises vietas, kurās dialoga apļi līdz tam nebija notikuši.

Sekojoš Somijas pieredzei, būtiska nozīme ir bijusi iespējas radīšanai veidot brīvprātīgi organizētus dialoga apļus – šim mērķim izveidots ikvienam izprotams scenārijs, kas ietver padomus dialoga apļa organizēšanai un paraugu dialoga apļa vadīšanai ar laika sadalījumu, kartīte ar dialoga apļa noteikumiem un pielāgojami vizuālie materiāli – plakāts, komunikācijas materiāli sociālajiem tīkliem. Komunicējot par dialoga apļu norisi, tika pausts aicinājums organizēt dialoga apļus brīvprātīgi. Tādējādi 2023. gadā notika pieci brīvprātīgi organizētie dialoga apļi, savukārt 2025. gadā notika četri brīvprātīgie dialoga apļi, divi no tiem norisinājās tiešsaistē ar Latvijas valsts piederīgajiem, kas dzīvo ārpus Latvijas.

Nemot vērā, ka Valsts kancelejas darbinieki ir apguvuši dialoga apļu metodi, gan 2023. gadā, gan 2025. gadā tiem bija iespēja vadīt sarunas ar iedzīvotājiem Latvijas reģionos. Iespēju aizbraukt uz noteiktu vietu Latvijā un sarunāties ar cilvēkiem Valsts kancelejas darbinieki novērtēja kā unikālu iespēju satikt Latvijas iedzīvotājus, īpaši ārpus galvaspilsētas. Arī iedzīvotāji pauda pateicību par iespēju satikt valsts pārvaldē nodarbinātos. Tādējādi, Valsts kancelejas ieskatā, dialoga apļi bija iespēja uzlabot sabiedrības viedokli par publisko pārvaldi un paaugstināt savstarpējo uzticēšanos.

Noslēdzot Valsts kancelejas pieredzes apskatu, jāmin atgriezeniskās saites sniegšana. Valsts kanceleja 2023. un 2025. gadā dialoga apļu dalībniekiem nosūtīja kopsavilkumu un pateicību par dalību dialoga apļos (uz dalības reģistrācijas brīdī norādīto e-pasta adresi). Atsevišķi dalībnieki (piemērojot principu – no katras norises vietas viens cilvēks) 2023. un 2025. gadā tika aicināti piedalīties Saeimā notikušajās konferencēs.

Deliberatīvie pasākumi

Deliberatīvie pasākumi jeb deliberatīvie procesi ir viena no populārākajām inovatīvajām pieejām sabiedrības iesaistei lēmumu pieņemšanā. Tā ir sabiedrības reprezentatīvas grupas kopēja apspriešanās par noteiktu tēmu (jautājumu), lai to labāk izprastu, savstarpēji apspriestu un rezultātā sniegtu ieteikumus risinājumiem.

Deliberatīvā pasākuma būtība ir sabiedrībā aktuālo jautājumu nodot tiešai, demokrātiskai apspriešanai. Pasākuma dalībnieki veido “minisabiedrību” (no angļu valodas *mini-public*).³⁸ Pasākuma dalībnieki ir dažādi pēc to sociālās, demogrāfiskās, ekonomiskās un ģeogrāfiskās izcelsmes. Tas nodrošina, ka deliberatīvā pasākuma dalībnieki veido sabiedrības dažādo vajadzību, paradumu un viedokļu atspulgu. Deliberatīvais pasākums ir kopīgas apspriešanās un izsvēršanas process.

Deliberatīvu pasākumu jeb procesu veidi un mērogs ir dažādi, taču populārākais veids ir iedzīvotāju asambleja (*Citizens' Assembly*) un iedzīvotāju konvents (franču valodā – *convention citoyenne*),³⁹ iedzīvotāju paneļdiskusijas (*citizens' panels*), pilsoņu žūrijas (*Citizens' Jury*)⁴⁰, konsensa konferences u. c.

Deliberatīvos pasākumus var izmantot valsts un pašvaldību institūcijas sabiedrības līdzdalības nodrošināšanā, piemēram, politikas vai regulējuma izstrādē, kā arī nozarē vai teritorijā būtiska jautājuma konceptuālas izšķiršanās gadījumā. Deliberatīvos pasākumus, piemēram, veselības, ūdens, energoresursu un citās jomās var rīkot arī kapitālsabiedrības.

Pēc OECD statistikas datiem, 80 % no deliberatīvajiem pasākumiem rīkoti pašvaldībās (vietējā vai reģionālā līmenī). Galvenie jautājumi bijuši pilsētu plānošana, veselības joma, vides joma, infrastruktūras attīstība un stratēģiskā plānošana. Galvenokārt deliberatīvie procesi ir piemēroti vērtību dilemmu jautājumiem, sarežģītiem jautājumiem, kur nepieciešams kompromiss, ilgtermiņa politikas jautājumiem (piemēram, viendzimuma laulības, klimats, infrastruktūras projekts).

Deliberatīvie pasākumi Latvijā

Latvijā plašāk zināmi pieci deliberatīvie pasākumi:

2021. gads | Sabiedriskās politikas centrs PROVIDUS sadarbībā ar Veselības ministriju |
Deliberatīvais seminārs “Kā izskaust neformālos maksājumus veselības aprūpes sektorā?”

2022. gads | Sabiedriskās politikas centrs PROVIDUS kopīgi ar Kultūras ministriju |
Deliberatīvais pasākums “Ko darīt, lai Latgales iedzīvotāji vairāk izmantotu Latvijas žurnālistu veidotu saturu?”

38 www.newdemocracy.com.au/2017/05/08/forms-of-mini-publics

39 No latīņu valodas «conventio» – sanāksme, asambleja, pušu sanāksme, lai izstrādātu konstitūciju.

40 <https://www.involve.org.uk/resource/citizens-jury>

2023. gads | Sabiedriskās politikas centrs PROVIDUS kopīgi ar Kultūras ministriju |
Deliberatīvais pasākums “Kā Latvijas sabiedrībai kļūt saliedētākai un pilsoniski aktīvākai?”

2024. gads | Biedrība “Zaļā brīvība” kopīgi ar Rīgas valstspilsētas pašvaldību |
Rīgas iedzīvotāju klimata asambleja

2024. gads | Biedrība “Latvijas Lauku forums” kopīgi ar Kultūras ministriju |
Deliberatīvais pasākums “Kā iesaistīt jaunienācējus Latvijas sabiedrībā pilsoniskajā sabiedrībā un pilsoniskajās aktivitātēs?”

Deliberatīvo pasākumu principi

Lai deliberatīvie pasākumi būtu efektīvi, tos rīko atbilstoši noteiktiem principiem. OECD un Eiropas Padome katra ir definējusi savus – tomēr savstarpēji papildinošus – principus deliberatīvo pasākumu rīkotājiem.

2020. gads | OECD deliberatīvo pasākumu labās prakses principi ⁴¹

- **Mērķis** – skaidrs uzdevums, kas ir saistīts ar sabiedrībā aktuālu tēmu
- **Atbildība** – ietekme uz lēmumu pieņemšanu, atbildīgās iestādes publiska apņemšanās izmantot rezultātus
- **Atklātība** – apspriedes informācija ir publiski pieejama, tostarp pierādījumi, ziņojums, rekomendācijas
- **Iekļautība** – mazāk pārstāvētu grupu iekļaušana, atbildība un izdevumu segšana
- **Pārstāvniecība** – dalībnieki veido minisabiedrību, dalībnieku atlase pēc kritērijiem
- **Informācija** – dalībniekiem ir pietiekama un precīza informācija un fakti, tostarp ekspertu prezentācijas un jautājumi ekspertiem
- **Grupas apspriešanās** – dažādu perspektīvu uzklauššana, rūpīga izsvēršana, katram dalībniekam jābūt iespējai izteikties
- **Laiks** – pietiekams laiks izpētei un rekomendāciju izstrādei, kas ir vismaz četras pilnas dienas un individuāls darbs starp sanāksmēm
- **Integritāte** – procesu nevada pati iestāde, kura to pasūta, un procesu uzrauga dažādu skatpunktu pārstāvji
- **Privātums** – dalībnieku identitāti sargā no liekas mediju uzmanības vai aizskaršanas, vārdus publicē beigās, ja dalībnieki tam piekrīt
- **Novērtējums** – anonīms dalībnieku novērtējums, iekšējs novērtējums, tostarp svarīgi vērtēt arī rekomendāciju ietekmi pēc to ieviešanas

2023. gads | Eiropas Padomes ieteikums par deliberatīvo demokrātiju – ietvertie principi:

- **Tiesiskā ietvara esība** – deliberatīvie procesi notiek saskaņā ar esošo normatīvo regulējumu un vadlīnijām

41 OECD deliberatīvo procesu labās prakses principi: [Good practice principles for deliberative processes for public decision making | OECD](#)

- **Skaidrs mandāts un dizains** – skaidrs mandāts ietver laika grafiku, atbildības sadali, resursu pieejamību un sekošanu līdz rezultātam
- **Taisnīga pārstāvniecība** – jāsasniedz sociāli demogrāfiskās grupas, kuras jautājums skar; notiek caurskatāma atlase, ko veic neatkarīgs uzņēmums; izvērtē samaksu, lai iedrošinātu dalībniekus iesaistīties
- **Iespējota un informēta dalība** – dalībnieki drīkst lūgt un saņemt informāciju, tiem ir pietiekams laiks, dalībniekiem sniegtie pierādījumi ir pārbaudāmi un nāk no dažādiem avotiem
- **Kompetenta vadīšana** – vadītājs ir ar pieredzi un nodrošina, ka process virzās raiti un veidojas cieņpilns dialogs, taču jābūt arī debatēm un jārēķinās ar nesaskaņām; dalībnieki nonāk līdz saviem secinājumiem un attīsta savus ieteikumus bez ārējas ietekmes
- **Atbildība** – skaidrs mehānisms, kā tiek veidotas rekomendācijas lēmumu pieņemējiem un lēmumu pieņēmēju atbildība tās vai nu ievērot, vai pamatot, kāpēc tas nav iespējams
- **Uzraudzība un laba pārvaldība** – izveido neatkarīgu uzraudzības mehānismu, pašā procesā paredz atklātību, lai parādītu, ka tas ir uzticams; valsts pārvaldei jānodrošina pietiekami resursi
- **Novērtējums un mācīšanās** – pašu vai neatkarīgs novērtējums, dalībnieku vērtējums, kopumā novērtējuma secinājumiem jābūt publiskiem un daļai no plašākas refleksijas

OECD un EP principi ir vispusīgi un plaši un kopumā pārklājas. Turklāt pēdējie izveidoti nesen, pirms diviem gadiem.

Organizējot deliberatīvos pasākumus Latvijā, ieteicams ievērot iepriekš minētos principus. Šie principi ir atskaites punkts pasākuma organizēšanā, un tos izmanto gadījumos, kad pasākumu norises laikā rodas šaubas.

Leģitimitātes nodrošināšana: institucionālais mandāts un politiskā patronāža

Deliberatīvā pasākuma panākumi ir atkarīgi ne tikai no kvalitatīva procesa, bet arī no tā rezultātu leģitimitātes politiku un plašākas sabiedrības acīs. Lai nodrošinātu, ka pasākuma rekomendācijas tiek uztvertas atbildīgi un integrētas lēmumu pieņemšanā, pirms pasākuma organizēšanas būtu svarīgi nodrošināt divus priekšnoteikumus:

1. **Skaidrs institucionālais mandāts:** jau sākotnēji ir jādefinē formāls mehānisms, kādā veidā pasākuma rekomendācijas tiks iesniegtas, izskatītas un kā uz tām reaģēs lēmumu pieņēmēji (piemēram, ziņojuma izskatīšana Ministru kabinetā, Saeimas atbildīgajā komisijā vai pašvaldības domē).
2. **Augsta līmeņa politiskā patronāža:** Pasākuma nozīmīgumu būtiski palielina augsta līmeņa amatpersonu (piemēram, ministra, Saeimas komisijas vadītāja, pašvaldības vadītāja) publiska apņemšanās atbalstīt procesu un nopietni izvērtēt tā rezultātus. Šāda patronāža kalpo kā signāls gan sabiedrībai, gan valsts pārvaldei, ka process nav formāls un tā ieteikumiem būs reāla ietekme.

Ieteikumi deliberatīvā pasākuma organizācijai

Piemērotas tēmas

Deliberatīvie pasākumi ir piemēroti saturiski **šādos gadījumos**:

- vērtību dilemma (eitanāzija, viendzimuma laulības);
- izšķiršanās par kādu iniciatīvu, jānonāk līdz kompromisam (jauns tilts, skola, ceļš);
- ilgtermiņa jautājumi (no cik gadiem vajadzētu piešķirt tiesības piedalīties vēlēšanās).⁴²

Padomu kastīte

Praktisks padoms: kāda veida rezultātu jūs sagaidāt?

Pirms pasākuma dizaina izstrādes organizatoram jāatbild uz jautājumu, kāda veida rezultāts ir nepieciešams lēmumu pieņemšanai.

Apsveriet, vai mērķis ir:

- noskaidrot vispārēju sabiedrības nostāju (par vai pret) kādā jautājumā;
- ģenerēt jaunus, inovatīvus risinājumus vai domāšanas veidus;
- saprast, kāds ir reprezentatīvas grupas konsenss pēc padziļinātas izpētes un diskusijām;
- izpētīt, kā mainās sabiedrības viedoklis deliberācijas procesa laikā, nevis tikai fiksēt gala viedokli.

Atbilde uz šiem jautājumiem tieši ietekmēs pasākuma formātu, darba kārtību, ekspertu izvēli un gala ziņojuma struktūru, nodrošinot tā maksimālu lietderību.

Tēmas, kurām tikuši veltīti deliberatīvie pasākumi Latvijā un citās valstīs:

- vide, klimats, tostarp klimata pārmaiņas;
- diskusijas par nākotni (stratēģiskie, telpiskie plāni);
- infrastruktūras attīstība;
- veselības jautājumi, tostarp emocionālā labbūtība, narkotiku lietošanas izplatība;
- konstitūcijas grozījumi, referendumu norise, parlamenta darbība;
- enerģētika, tostarp elektrības un siltuma pieejamība;
- dzīves beigas (paliatīvā aprūpe, eitanāzija), viendzimuma laulības;
- sabiedrības novecošanās;
- dzimumu līdztiesība;
- bērnu un pusaudžu izglītība un attīstība⁴³;
- bioloģiskās daudzveidības saglabāšana;
- sabiedrības saliedētība (noteikta reģiona iedzīvotāju integrācija, jaunienācēji, naidis un sašķeltība).

⁴² OECD (2020), 127. lpp.

⁴³ Jauns deliberatīvais pasākums Francijā 2025. gadā. Vairāk informācijas: www.lecese.fr/convention-citoyenne-temps-enfant

Kad deliberatīvie pasākumi nav piemēroti?

Lai gan šī metode ir ļoti vērtīga, ir situācijas, kurās tās izmantošana nav ieteicama un var radīt neproduktīvu rezultātu, piemēram:

Steidzami jautājumi: ja lēmums jāpieņem krīzes situācijā vai ļoti īsā laikā.

Lēmuma pieņemšanas pēdējie posmi: ja lēmums jau faktiski ir pieņemts un sabiedrības iesaiste ir tikai formāla, bez iespējas reāli ietekmēt rezultātu.

Nacionālās drošības jautājumi: jautājumi, kas saistīti ar specifisku, ierobežotas pieejamības informāciju.

Bināri jautājumi: ja iespējamās tikai divas pretējas atbildes (jā/nē) un nav telpas kompromisiem, jaunu risinājumu meklēšanai vai niansētu ieteikumu izstrādei.

Parasti deliberatīvā pasākuma dalībniekiem uzdevums ir sniegt rekomendācijas par:

- noteiktu jautājumu vai vairākiem jautājumiem;
- vienu tematu, kas izvirzīts jautājuma formā.

2. tabula. Piemēri deliberatīvo pasākumu tēmas formulējumiem

<i>Kā samazināt siltumnīcas efektu izraisošo gāzu emisiju par vismaz 40 % līdz 2030. gadam, ievērojot sociālo taisnīgumu?</i> (Francija)	<i>Ko darīt, lai Latgales iedzīvotāji vairāk izmantotu Latvijas žurnālistu veidotu saturu?</i> (Latvija)	<i>Kā labāk organizēt dažādus ikdienas dzīves brīžus bērniem, lai šis laiks būtu iespējami labvēlīgs viņu izglītošanai, viņu attīstībai un viņu veselībai?</i> (Francija)
<i>Iedzīvotāju asambleja izveidota, lai sniegtu priekšlikumus tiesiskā regulējuma, politikas un operacionālām izmaiņām, ko Īrija varētu veikt, lai būtiski mazinātu nelegālu narkotisko vielu kaitniecisko ietekmi uz cilvēkiem, ģimenēm, kopienām un plašāku īru sabiedrību.</i> (Īrija)		

Deliberatīvo pasākumu **700** piemēri OECD [datubāzē](#).⁴⁴

44 OECD Deliberative Democracy Database (2023).

Pasākumu norise

Deliberatīvā pasākuma norisē ir šādi posmi⁴⁵:

2. attēls. Deliberatīvā pasākuma norises galvenie posmi

Tipiski deliberatīvā pasākuma programmas elementi

Katra pasākuma programma ir unikāla, tomēr vairums veiksmīgu deliberatīvo pasākumu ietver šādus secīgus elementus:

1. **Ievads un iepazīšanās:** pasākuma mērķu, uzdevuma un darba kārtības izklāsts. Dalībnieku savstarpēja iepazīšanās mazākās, drošās grupās.
2. **Mācīšanās posms:** dalībnieki izglītojas par tēmu – klausās neitrālas un sabalansētas ekspertu un amatpersonu prezentācijas, uzdod jautājumus, lai gūtu vispusīgu priekšstatu par problēmu.
3. **Ideju ģenerēšana:** pirmie mēģinājumi mazākās grupās apkopot idejas un formulēt plašākas vīzijas par iespējamiem risinājumiem.
4. **Ideju apmaiņa un attīstīšana:** Grupas iepazīstina citas grupas ar savām idejām, sniedz atgriezenisko saiti un bagātina sākotnējos piedāvājumus.
5. **Prioritizēšana:** sākotnējā perspektīvāko risinājumu virzienu atlase, izmantojot caurredzamas metodes (piemēram, punktu balsojumu), kurās piedalās visi dalībnieki.
6. **Rekomendāciju formulēšana:** darbs mazākās grupās pie konkrētu, skaidri formulētu rekomendāciju izstrādes atbilstoši prioritizētajiem virzieniem.
7. **Balsošana:** nobeiguma balsojums par katru izstrādāto rekomendāciju, lai noteiktu kopējo dalībnieku atbalsta līmeni katram priekšlikumam.
8. **Noslēgums un atgriezeniskā saite:** rezultātu prezentācija un nodošana lēmumu pieņēmējiem, kuri sniedz pirmo reakciju par dzirdēto.

45 OECD (2020), 64. lpp.

Dalībnieku atlase

Deliberatīvā pasākumā nozīmīgi ir nodrošināt **dalībnieku dažādību** atbilstoši iedzīvotāju sociāli demogrāfiskajam sastāvam. Tie arī aptver dažādus skatpunktus un sabiedrības grupas, kuras skar izskatāmais jautājums.

Veicot dalībnieku atlasi, ir svarīgi pievērst uzmanību ne tikai vispārējiem demogrāfiskajiem rādītājiem, bet arī tām sabiedrības grupām, kuras tradicionālās iesaistes formās piedalās reti.

Latvijas kontekstā tās nereti ir sociāli maznodrošinātas personas, vīrieši, krievvalodīgie iedzīvotāji, nepilsoņi un tālāk no Rīgas esošo reģionu iedzīvotāji. Mērķtiecīga šo grupu iesaiste, pārvarot to līdzdalības barjeras, ir deliberatīvo pasākumu būtiska pievienotā vērtība.

“Iedzīvotāju asamblejai jāatspoguļo pietiekami liela dažādība, lai ikviens justos, ka “kāds, kas ir tāds kā es” ir daļa no tās.”

(DemocracyNext, 2023. Assembling an Assembly Guide)

Pamata demogrāfiskie kritēriji:

- **vecums;**
- **dzimums;**
- **sociāli ekonomiskais profils (izglītība, profesija, ienākumi, amats);**
- **dzīvesvieta;**
- **etniskā izcelsme.**

Papildu atlases kritēriji:

- **tēmas mērķgrupas;**
- **attieksme/ filozofiskie vai politiskie uzskati.**

Var atlasīt dalībniekus no dažādām izvēlētās tēmas mērķgrupām. Piemēram, apspriest bērnu attīstību aicina **bērnus, vecākus, skolotājus, ārstus, psihologus u. tml.**

Attieksmes/uzskatu kritērijs palīdz nodrošināt viedokļu **dažādību**. Piemēram, atlasē var iekļaut kritēriju par **filozofiskiem vai politiskiem uzskatiem (piemēram, liberāli/konservatīvi uzskati, attieksme pret klimata pārmaiņām, eiroskēpse/eirooptimisms)**. Kritērijs ir īpaši svarīgs, lai diskusijā būtu pārstāvēts viss sabiedrībā pastāvošo perspektīvu loks un lai gala rekomendācijas būtu izturīgākas pret kritiku par vienpusību.

Piemēram, Eiropas jauniešu asamblejā par izzūdošajiem apputeksnētājiem tika izmantoti divi attieksmes faktori: **attieksme pret Eiropas Savienību un attieksme pret vidi.**

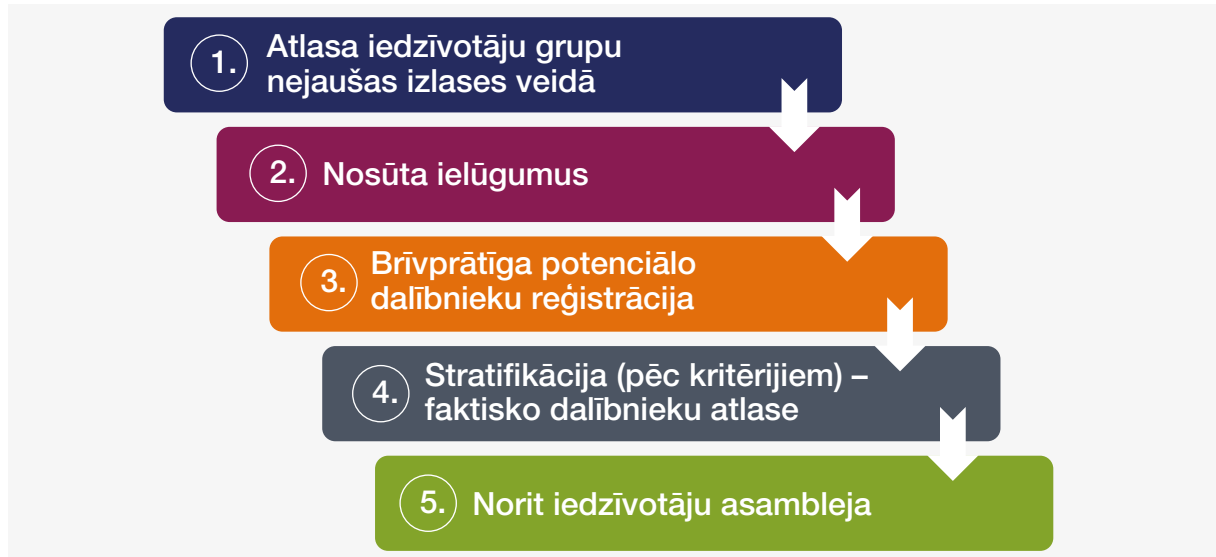
Pamata princips – dalībniekus izraugās divās fāzēs:

- nejaušas izlases veidā atlasa noteiktu kopumu no plašākas sabiedrības;
- pēc atlases kritērijiem, lai nodrošinātu dažādību, veic papildu stratifikāciju.

Tā kā šis ir tehniski sarežģīts process, to dažkārt uzdod veikt profesionāļiem, piemēram, sabiedriskās domas pētījumu uzņēmumam. Tomēr to var izdarīt arī organizators. Tas ļauj ietaupīt resursus. Tādā gadījumā procesa atklātība un taisnīga atlase ir svarīga.

3. attēls *Deliberatīvā pasākuma dalībnieku atlases process*

Avots: FIDE

Dalībnieku atlases metodes: priekšrocības un trūkumi

Lai izveidotu reprezentatīvu dalībnieku grupu, var izmantot vairākas metodes. Katrai no tām ir savas stiprās un vājās puses.

Atlases uzticēšana pētījumu aģentūrai:

- **Priekšrocība:** augsta reprezentativitātes kvalitāte, ko nodrošina profesionāli ar piekļuvi datubāzēm un pieredzi respondentu uzrunāšanā.
- **Trūkums:** augstas izmaksas, kas ir būtiskākais šķērslis.

Pašu spēkiem veikta atlase (izmantojot reģistrus, nejaušus tālruņa numurus):

- **Priekšrocība:** iespēja ietaupīt resursus, ja organizatora rīcībā ir piekļuve iedzīvotāju kontaktu sarakstiem.
- **Trūkums:** laikietilpīgs process, kas prasa specifiskas prasmes un ne vienmēr garantē augstu reprezentativitāti.

Publiska pieteikšanās ar sekojošu atlasi:

- **Priekšrocība:** salīdzinoši zemas izmaksas un vienkārša organizēšana.
- **Trūkums:** zemākā reprezentativitātes kvalitāte, jo uz aicinājumu parasti atsaucas sabiedrības aktīvākā daļa, kas neatspoguļo sabiedrību kopumā.

Dalībnieku skaits ir atkarīgs no pasākuma mēroga.

Iedzīvotāju asamblejas parasti veido **35–150 dalībnieki**. **35** dalībnieki – tas tiek uzskatīts par nelielu iedzīvotāju asambleju, piemēram, pašvaldībā.⁴⁶ Ap **25** dalībniekiem ir minimālais skaits, lai pārstāvētu nelielu kopienu. Nacionālā līmenī plašāka sabiedrība varētu 30 pilsoņu asambleju uztvert kā formālu pasākumu, pat ja tehniski ar to varētu pietikt.⁴⁷

Piemēram, Īrijā dzimumu līdztiesības asamblejā bija **99** dalībnieki, par narkotiku lietošanu – **100** dalībnieki. Francijā klimata asamblejā bija **150**, bet asamblejā par dzīves beigām – **184** dalībnieki. Lielbritānijas klimata asamblejā piedalījās **108** dalībnieki. Francijā asamblejā par bērnu attīstību plānoti **130** dalībnieki.

Iedzīvotāju atlase – citu valstu piemēri

Francijā 2025. gadā deliberatīvā pasākuma dalībnieku atlasīšanai lotērijas jeb šķirošanas veidā veica pētījumu un socioloģisko aptauju uzņēmums "Harris Interactive", atlasot 130 iedzīvotāju asamblejas dalībniekus. Uzņēmums izmantoja **automātiski ģenerētu telefona numuru sarakstu**. Turpmākajā atlasē jau bija šādi kritēriji: dzimums, vecums, pilsētu/lauku teritoriju iedzīvotāji, iedzīvotāji ar dažādiem izglītības līmeņiem, dažādi profesionālie līmeņi (darbinieks, vadītājs, biroja darbs).
www.lecese.fr/convention-citoyenne-temps-enfant

Īrijā 2023. gadā deliberatīvam pasākumam tika izmantota **vēstulju nosūtīšana**. 20 000 mājsaimniecību – izvēlētas no GeoDirectory datubāzes – saņēma premjerministra uzaicinājuma vēstuli. Viens mājsaimniecības pārstāvis pēc pašu izvēles varēja reģistrēties. Atsaucās aptuveni 1400. Uz tā pamata veica papildu stratifikāciju.
https://citizensassembly.ie/wp-content/uploads/CADU_Volume-2.pdf

Organizācija FIDE 2024. gadā izdeva praktisku metodiku, kā organizēt **demokrātisko loteriju (demokrātisko atlasī)**, kas ietver gan vispārīgus principus šādi šķirošanai, gan ieteikumus praktiskajai norisei. Demokrātiskā loterija ir mūsdienīga metode iedzīvotāju grupas izveidei, kas atspoguļo dažādas sabiedrības daļas. Atlase norit divos posmos. Pirmkārt, vairāki desmiti tūkstošu iedzīvotāju tiek atlasīti datubāzē un saņem ielūgumus reģistrēties kā potenciālie dalībnieki. Jārēķinās, ka tikai daļa no tiem piesakās. Otrkārt, izmantojot iepriekš noteiktus kritērijus, veic faktisko dalībnieku atlasīšanu.
FIDE+-+Organising+a+Democratic+Lottery.pdf

Rīgas iedzīvotāju klimata asamblejā tika atlasīti **35** Rīgas iedzīvotāji. Deliberatīvajā pasākumā "Ko darīt, lai Latgales iedzīvotāji vairāk izmantotu Latvijas žurnālistu veidotu saturu?" bija **24** iedzīvotāji, bet deliberatīvajā pasākumā "Kā iesaistīt jaunienācējus Latvijas sabiedrībā pilsoniskajā sabiedrībā un pilsoniskajās aktivitātēs?" piedalījās **30** dalībnieki.

Dalībnieku motivēšana un atbalsts iekļaušanai

Lai nodrošinātu, ka pasākumā var piedalīties patiesi reprezentatīvs sabiedrības paraugs un lai novērstu dalībnieku "atbirumu", **jāņem vērā praktiskie priekšnosacījumi dalībai**.

Organizatoriem budžetā ieteicams paredzēt līdzekļus **ceļa un viesnīcas izdevumu segšanai**, kā arī vēlams paredzēt **atlīdzību** (piemēram, dāvanu kartes vai neliela honorāra formā) par pasākumā pavadīto laiku. Tāpat jāapsver un jāpiedāvā risinājumi citiem šķēršļiem, piemēram,

⁴⁶ Organizācijas DemocracyNext aplēses, skatīt 2023. gada publikācijā šeit:
<https://assemblyguide.demnext.org/#examples-of-citizens-assemblies>

⁴⁷ Federation for Innovation in Democracy – Europe (2024), *Organising a democratic lottery*.

bērnu pieskatīšanas nodrošināšana pasākuma laikā. Šie atbalsta mehānismi nav tikai papildu ērtības, bet gan kritiski svarīgs instruments, lai dalībāi pieteiktos arī iedzīvotāji ar zemākiem ienākumiem, jaunie vecāki un citi, kuriem dalība sabiedriskos pasākumos citādi nebūtu iespējama.

Norises ilgums

Deliberatīvo pasākumu ilgums var būt atšķirīgs. Citu valstu praksē **visbiežāk pilsoņu asamblejas rīko vairākas nedēļas nogales** noteiktā laikposmā.

OECD ieskatā, lai būtu kvalitatīvs process, kura rezultātā izstrādā pamatotas rekomendācijas, dalībniekiem jātiekas **vismaz četras dienas klātienē**, jo apspriešanās prasa pietiekamu laiku, lai tēmu apgūtu, izsvērtu pierādījumus un izstrādātu grupas rekomendācijas.⁴⁸

Citu valstu piemēri:

- Iedzīvotāju asambleja par dzīves beigām, Francija: **9** reizes (kopā 27 dienas) **5** mēnešos;
- Klimata asambleja, Francija: **7** tikšanās reizes (katra 3 dienas) **5** mēnešos;
- Narkotiku lietošana, Īrija: **6** nedēļas nogales **6** mēnešos;
- Dzimumu līdztiesība, Īrija: **10** tikšanās reizes **1** gadā un **4** mēnešos;
- Iedzīvotāju asambleja par bērnu attīstību, Francija: **7** tikšanās reizes **6** mēnešos⁴⁹.

Latvijā notikušo deliberatīvo pasākumu norises ilgums:

- **1 diena**, 2021. gada 4. decembrī (neformālie maksājumi veselības sektorā);
- **3 dienas**, 2024. gada 22.–24. novembrī (jaunienācēji Latvijas sabiedrībā);
- **3 dienas**, 2022. gada 4.–6. novembrī (Latgales iedzīvotāji un informatīvā telpa);
- **5 nedēļas nogales** 2 mēnešos (Rīgas iedzīvotāju klimata asambleja).

Fona informācija un ekspertu iesaiste

Lai gūtu ieskatu izskatāmā jautājuma niansēs un skatpunktos uz to, pasākuma būtiska sastāvdaļa ir informācijas apguve un izsvēršana, kā arī tikšanās ar ekspertiem. Svarīgi dalībniekiem saņemt precīzu, vispusīgu un pārbaudāmu informāciju.

Dalībniekiem tiek nodrošināta:

- informācija un dokumenti (regulējums, pētījumi, dati, viedokļi un iesaistīto pušu iesniegta informācija);
- tikšanās ar ekspertiem (ekspertu uzrunas un prezentācijas, atbilžu jautājumu sesijas).

Piemēram, Belfāstā notika pilsoņu asambleja par to, kā mainīt atkarību no automašīnām pilsētā. Tika uzklauti akadēmiķi, pētnieki, ierēdņi un eksperti.⁵⁰

48 OECD (2020), 17. lpp.

49 Vairāk informācijas: <https://conventioncitoyennetempsenfant.lecese.fr>

50 www.involve.org.uk/our-work/our-projects/how-can-car-dependency-and-levels-car-use-belfast-be-reduced

Īrijas pilsoņu asambleja par narkotiku lietošanu ir labs piemērs plašai ekspertu un kompetento institūciju iesaistei. Asamblejā tikās 130 personas – eksperti, pakalpojumu sniedzēji, personas ar narkotiku lietošanas pieredzi, dažādi profesionāļi un iesaistītās puses.

Vairāk informācijas: https://citizensassembly.ie/wp-content/uploads/CADU_Volume1.pdf
(skatīt sadaļu “Meetings Summary”)

Ekspertu galvenais uzdevums deliberatīvā pasākumā ir sniegt dalībniekiem sabalansētu, uz faktiem balstītu un viegli saprotamu informāciju par apspriežamo tēmu. Ir svarīgi nodrošināt, ka dalībnieki uzklasa **dažādus, pat pretējus viedokļus**, lai veidotos pilnīgs priekšstats par problēmas sarežģītību un iespējamām risinājumu kompromisiem. Eksperti tiek aicināti kā neitrāli informācijas avoti, un viņu loma nav virzīt dalībniekus uz kādu konkrētu, iepriekš noteiktu risinājumu vai aizstāvēt vienu pozīciju.

Pasākuma vadīšana

Deliberatīvā pasākuma vadīšana ir aktīvs un mērķtiecīgs process. Tā pamatā ir organizatoru atbildība ne tikai nodrošināt telpu diskusijai, bet arī **izstrādāt un vadīt strukturētu procesu, kas soli pa solim ved dalībniekus līdz konkrētam, lietojamam rezultātam**. Organizatori nevar paļauties uz to, ka dalībnieki paši spontāni saorganizēsies uzdevuma izpildei. Mērķu sasniegšanai ir nepieciešams skaidrs scenārijs un profesionāla fasilitācija.

Pieejas ir dažādas, viena no tām ir iecelt pasākuma vadītāju (goda amats). Piemēram, bijusī Eiropas Komisijas ģenerālsēkretāre no Īrijas Dr. Ketrīna Deja (*Dr. Catherine Day*) bija iecelta par iedzīvotāju asamblejas par dzimumu līdztiesību vadītāju Īrijā, un šajā amatā viņu iecēla ar Īrijas parlamenta lēmumu.

Vairāk informācijas: www.gov.ie/ga/roinn-an-taoisigh/preaseisiuinti/dr-catherine-day-to-chair-new-citizens-assembly-on-gender-equality

Piemēram, biedrības „Sabiedriskās politikas centrs PROVIDUS” deliberatīvo pasākumu “Ko darīt, lai Latvijas iedzīvotāji vairāk izmantotu Latvijas žurnālistu veidotu saturu?” vadīja trīs moderatori no NVO vides ar iepriekšēju pieredzi sabiedrības iesaistē.

Deliberatīva procesa izmaksas (standarta budžeta izstrāde)

Deliberatīvie pasākumi ir saistīti ar nozīmīgiem finanšu un laika resursu ieguldījumiem. Šie ieguldījumi ir jāpamato ar lēmumu pieņemšanā lietderīgu, augstas kvalitātes rezultātu. **Jāņem vērā, ka, organizējot pasākumu bez rūpīgas sagatavošanās un mērķtiecīga dizaina, pastāv augsts risks iegūt vispārīgus vai virspusīgus secinājumus, kurus ar daudz mazākām izmaksām varētu sagatavot eksperts ar jomas pamatzināšanām**. Tādēļ detalizēta budžeta plānošana un pietiekamu resursu atvēlēšana kvalitatīvam saturam, moderācijai un dalībnieku atbalstam ir izšķiroša, lai nodrošinātu, ka process ir jēgpilns, un attaisnotu tā izmaksas.

Deliberatīvā pasākuma izmaksas veido:

- dalībnieku izdevumi (ceļa izdevumi, viesnīcas izdevumi, atlīdzība par dalību/dienas nauda);
- telpu īre un ēdināšana (sanāksmes zāles un tehnikas īre, kafijas pauzes, pusdienas);
- dalībnieku atlases izdevumi;
- moderators;
- saturiskais dizains un satura izstrāde (tostarp dati un eksperti);
- gala ziņojuma izstrāde, dizains un drukāšana;
- novērtējums;
- citi izdevumi (piemēram, bērnu pieskatīšana, dalībnieku ievadīšana tēmā).

3. tabula. Deliberatīvā pasākuma budžeta paraugs

Budžeta paraugs nelielai iedzīvotāju asamblejai 35 iedzīvotāji, 6 dienas, Eiropā	
Aktivitāte	Izmaksas, eiro
Dalībnieku atlases loterija un rekrutēšana (ielūgumi, drukāšana, nosūtīšana u. c.)	15 000
Dalībnieku atlīdzība (80 eiro/dienā)	16 800
Dalībnieku ceļa izdevumi/bērnu pieskatīšanas izdevumi	3 000
Operatora izmaksas (dizains un koncepts, padomi, projekta vadība, plānošana, programma katrai dienai, ekspertu atlase, ielūgumi, brīfingi) – laiks, materiāli, ceļa izdevumi	45 000
Fasilitācijas izmaksas	25 000
Kopsavilkuma sagatavošana	5 000
Komunikācijas materiāli (fotogrāfs, filmēšana) un sabiedriskās attiecības	15 000
Novērtējums	25 000
KOPĀ	149 800
Šis ir DemNext izstrādāts budžeta paraugs izdevumā "Assembling an Assembly Guide". Pieejams: www.demnext.org/uploads/1.1-Assembly-budget-template.xlsx	

Pasākuma organizēšanas struktūra

Deliberatīvo pasākumu sekmīgai norisei nepieciešama rūpīga plānošana un koordinācija. Ieteicams organizatorisko darbu sadalīt trīs galvenajās plūsmās, nodrošinot, ka par katru no tām ir atbildīga konkrēta komandas daļa, kas regulāri sazinās ar pārējām.

Satura plūsma: ietver pasākuma programmas un scenārija izstrādi, ekspertu atlasi un instruēšanu, diskusiju vadītāju apmācību, izdales materiālu sagatavošanu dalībniekiem un gala ziņojuma sagatavošanu.

Administratīvā plūsma (darbs ar dalībniekiem): aptver dalībnieku atlases procesu, saziņu ar

dalībniekiem pirms pasākuma un tā laikā, transporta, naktsmītņu un citu praktisko jautājumu administrēšanu, kā arī atlīdzības (piemēram, honorāru, dāvanu karšu) aprēķinu un izmaksu.

Tehniskā plūsma: nodrošina piemērotas telpas un tehnisko aprīkojumu (piemēram, mikrofonus, projektorus, balsošanas rīkus, tulkošanas iekārtas), ēdināšanu, kā arī nepieciešamo atbalstu digitālo rīku izmantošanai, ja pasākums notiek tiešsaistē vai hibrīda formātā.

Komunikācija ar plašāku sabiedrību

Lai veidotu sabiedrības izpratni un atbalstu deliberatīvā pasākuma rezultātiem, organizatoriem ieteicams izstrādāt komunikācijas plānu. Tas ietver sabiedrības informēšanu **pirms pasākuma** (skaidrojot mērķus un atlases principus), **tā laikā** (nodrošinot procesa caurredzamību, piemēram, publiskojot ekspertu prezentācijas) un **pēc pasākuma** (publiskojot gala ziņojumu un rekomendācijas). Komunikācijā ir svarīgi uzsvērt procesa objektivitāti un dalībnieku sastāva reprezentativitāti, lai pamatotu, kāpēc nelielas iedzīvotāju grupas izsvērtie ieteikumi ir visas sabiedrības uzmanības vērti.

Atgriezeniskās saites nodrošināšana pēc pasākuma

Deliberatīvais process nebeidzas ar rekomendāciju nodošanu. Lai veidotu ilgtermiņa uzticēšanos un parādītu cieņu pret dalībnieku ieguldīto laiku un darbu, pasākumu pasūtījušajai institūcijai ir **pienākums nodrošināt atgriezenisko saiti**. Noteiktā laikposmā (piemēram, 3–6 mēnešu laikā) institūcijai ir jāsaprot un jānosūta visiem dalībniekiem ziņojums, kurā paskaidrots, kā viņu izstrādātās rekomendācijas ir izvērtētas un kāds ir to turpmākās virzības statuss lēmumu pieņemšanas procesā. Šāds solis ir kritiski svarīgs, lai apliecinātu, ka iedzīvotāju iesaiste tiek uztverta nopietni.

Kultūras ministrijas pieredze un ieteikumi deliberatīvās metodes izmantošanai

Plānojot saliedētas un pilsoniski aktīvas sabiedrības politiku, Kultūras ministrija aktīvi sadarbojas ar NVO, iesaistot tās jau agrīnā posmā kā darba grupas locekļus. Ņemot vērā sabiedrības līdzdalības transformāciju un kopienas, neformālo grupu un aktīvistu iesaistes nozīmību, Kultūras ministrija izmantoja deliberatīvo metodi sabiedrībā aktuālu jautājumu risinājumu izzināšanai.

Būtiskākie ieguvumi:

- *dalībnieku pārstāvniecības dažādība gan reģionālā, gan demogrāfiskā kontekstā;*
- *tādu dalībnieku līdzdalība, kas līdz šim nav bijuši iesaistīti pilsoniskās sabiedrības aktivitātēs;*
- *priekšlikumi, kas balstīti sabiedrības vajadzībās un guvuši dalībnieku atbalstu balsojumā;*
- *tiešs dialogs ar dalībniekiem, vairojot uzticēšanos publiskajai pārvaldei un mazinot reģionālās distances izjūtu;*
- *iespēja ar ekspertu starpniecību vairojot dalībnieku zināšanas par aktuālo tēmu.*

Nepieciešams rūpīgi pārdomāt atgriezeniskās saites sniegšanu dalībniekiem, jo risinājumu īstenošanai var būt nepieciešams ilgāks laiks, nekā sākotnēji plānots. Atgriezeniskā saite ir būtisks elements, lai stiprinātu saikni starp iedzīvotājiem un publisko pārvaldi un savstarpēju uzticēšanos.

Profesionālu ekspertu piesaiste tēmas izziņāšanai nodrošina tēmas dziļāku izpratni un holistisku risinājumu sagatavošanu. Jāuzsver, ka tieša diskusija ar ekspertiem, piemēram, trešo valstu pilsoņiem, kuri uzturas Latvijā, nodrošina dalībniekiem iespēju ne tikai izziņāt tēmas aktualitāti, bet veidot personīgo viedokli par jaunienācēju pienesumu Latvijai.

Deliberatīvo pasākumu piemēri

TĒMA: KLIMATS

1. piemērs. Iedzīvotāju klimata asambleja Rīgā

No 2024. gada 21. septembra līdz 23. novembrim Rīgā norisinājās Latvijā pirmā iedzīvotāju klimata asambleja. To organizēja biedrība “Zaļā brīvība” kopā ar Rīgas valstspilsētas pašvaldību. Viens no mērķiem bija popularizēt iedzīvotāju asambleju kā metodi, kuru var ieviest Latvijas pašvaldībās.

Rīgas pašvaldības klimata asamblejā piedalījās 35 Rīgas iedzīvotāji. Tie pārstāvēja dažādus politiskos uzskatus, vecuma grupas, izglītību un sociāli ekonomisko situāciju. Klimata asamblejas ilgums: 5 nedēļas nogales 2 mēnešu garumā.

Norises vietas: dzīves kvalitātes dizaina institūts “Viskaļi”; NVO nams; RTU Zinātnes un inovācijas centrs; *Hotel Bergs*; Rīgas dome/sēžu zāle.

Eksperti (piemēri): meža apsaimniekošanas eksperts, ainavu arhitekts, plānošanas inženieris

Rezultātā tika izstrādāts **41 ieteikums, kā Rīgas pašvaldību padarīt zaļāku**. Asamblejas laikā dalībnieki izstrādāja konkrētus priekšlikumus [Rīgas pilsētvides zaļināšanas plānam 2027.–2031. gadam](#). Priekšlikumi beigās nodoti Rīgas mēram Vilnim Ķirsim.⁵¹ Dalībnieki guva pieredzi jautājumos par klimata pārmaiņām, dabas dažādību, pilsētvidi.

Asamblejas tēmas:

- lietusūdens plūdu ietekmes mazināšana;
- karstumsalas ietekmes mazināšana;
- biodaudzveidība zaļajās teritorijās;
- pašvaldības un iedzīvotāju komunikācija un sadarbība.

Asamblejas **41** rekomendācija [šeit](#).

*Balsošana par rekomendācijām Rīgas domes sēžu zālē. Iesniegšana Rīgas domei.
Attēli: Jānis Spurdziņš*

⁵¹ www.zalabriviba.lv/rudeni-riga-notiks-pirma-iedzivotaju-klimata-asambleja;

www.climas-project.eu/riga-citizens-climate-assembly-submits-41-greening-recommendations-to-riga-city-council

2. piemērs. Iedzīvotāju klimata asambleja Francijā

Pēc Francijas prezidenta Emanuela Makrona iniciatīvas [Ekonomiskā, sociālā un vides padome](#) 2019.–2020. gadā organizēja plašu iedzīvotāju asambleju jeb konventu, lai apspriestu ar klimatu saistītus jautājumus.

Asamblejas uzdevums bija ieteikt rīcību, lai līdz 2023. gadam par 40 % samazinātu siltumnīcefekta gāzu emisijas līmeni.

Asamblejā piedalījās **150** iedzīvotāji. To atlasei notika izloze, kuras pamatā bija automātiski ģenerēti 300 tūkstošu telefona numuru. Dalībnieku izvēlē izmantoja **6** kritērijus: dzimums; vecums; izglītības līmenis; darba veids (strādnieks, biroja darbinieks, vadītājs); reģionu dažādība; ģeogrāfiskais iedalījums.

Iedzīvotāji tikās 7 reizes. Tika izstrādāti 149 iedzīvotāju ieteikumi, kas apkopoti [ziņojumā](#).

Francijas prezidenta apņemšanās bija ieteikumus izskatīt referendumā vai nodot balsojumam parlamentā.

Vairāk informācijas: www.conventioncitoyennepourleclimat.fr

TĒMA: LABKLĀJĪBA UN VESELĪBA

3. piemērs. Īrijas iedzīvotāju asambleja par narkotiku izplatību un lietošanu

Īrijas iedzīvotāju asamblejas uzskatāmas par deliberatīvo pasākumu labās prakses piemēriem. Tās parasti apstiprina Īrijas parlaments. 2023. gadā viens no pēdējiem Īrijas deliberatīvajiem pasākumiem bija par narkotiku izplatību. Tajā piedalījās 99 iedzīvotāji un 1 neatkarīgs vadītājs. Lai izvēlētos dalībniekus, 20 000 mājsaimniecībām tika nosūtīts uzaicinājums, un 1 pārstāvis no katras varēja pieteikties. No saņemtajiem pieteikumiem tika veidots dalībnieku loks, lai iespējami plaši atspoguļotu Īrijas sabiedrību.

Vairāk par dalībnieku atlasi:

https://citizensassembly.ie/wp-content/uploads/CADU_Volume_2_Appendix_D.pdf

Norise: 6 sanāksmes no 28. marta līdz 22. oktobrim un noslēguma pasākums, kurā prezentē gala ziņojumu: <https://citizensassembly.ie/launch-of-the-report-of-the-citizens-assembly-on-drugs-use>

Darba uzdevums: Vērtēt regulējuma, politikas un operacionālas izmaiņas, kas ir nepieciešamas valstī, lai būtiski samazinātu nelegāli pārdotu narkotiku ietekmi uz iedzīvotājiem, ģimenēm, kopienām un plašāku sabiedrību.

Pasākumā uzstājās 130 eksperti un citas pieaicinātās personas, un apspriešanās kopējais laiks bija 250 stundas.

4. piemērs. Iedzīvotāju asambleja par dzīves beigām Francijā

Francijā 2024. gadā notika pilsoņu asambleja **par dzīves beigām**. Pēc loterijas principa atlasīti **185** iedzīvotāji, kas pārstāv Francijas sabiedrības dažādas grupas. Viņu uzdevums bija atbildēt uz jautājumu – *vai Francijai jāmaina likumi par dzīves beigām un, ja ir, tad kādā veidā?* Tikās 27 dienas 4 mēnešu laikā. Uzklusīja daudz nozares ekspertu, filozofus. Sekoja kopīga spriešana. Rezultāts – 67 konkrētas rekomendācijas, 176 lapu ziņojums. Pēc tam šo ziņojumu skatīja parlaments.

TĒMA: EKONOMIKA UN TAUTSAIMNIECĪBA

5. piemērs. Elektrības un siltuma pieejamība – iedzīvotāju asambleja Polijā

Polijas NVO *Shipyards Foundation* ar Senāta iesaisti 2022. gadā rīkoja Polijas iedzīvotāju asambleju, kā risināt enerģētiskās nabadzības problēmu. Darbs noritēja četrās brīvdienās šādā sadalījumā: problēmu izzināšana, apspriešanās, balsošana par risinājumiem, secinājumi.

Iedzīvotāji izstrādāja vairāk nekā 100 ieteikumu, kas bija gan vispārīgi, gan detalizēti un tehniski, lai kļūtu par pamatu saskaņotai ilgtermiņa stratēģijas izstrādei, lai samazinātu enerģētiskās nabadzības apmēru Polijā. Šādas stratēģijas esība ir pirmā un galvenā prasība, par kuru asamblejas dalībnieku viedoklis bija gandrīz vienprātīgs.

Vairāk informācijas: https://www.youtube.com/watch?v=J_Gd3gUsG3k
<https://drive.google.com/file/d/1ScqSmwgbGEriqRF9k4Wduz8G-rEljoYV/view>

TĒMA: SABIEDRĪBA UN INFORMATĪVĀ TELPA

6. piemērs. Eiropas pilsoņu paneldiskusija “Pret naidu sabiedrībā”

2024. gadā 150 pēc nejaušības principa izraudzīti iedzīvotāji no 27 ES dalībvalstīm trijās nedēļās nogalēs apsprieda naidu izraisošus faktorus ES un dažādās jomas, kurās jāīsteno, lai šos faktorus novērstu. Noslēgumā tika sniegti ieteikumi, kā mazināt sašķeltību un vairokt cieņu sabiedrībā.

Ieteikumi: [f924a377-713c-46a4-a92c-a63973b4618e_lv](https://www.consilium.europa.eu/media/44644/en/attachment/data/2024/02/13/1324224.pdf)

7. piemērs. Iedzīvotāju informatīvā telpa Latgalē

2022. gadā pēc Kultūras ministrijas pasūtījuma biedrība “Sabiedriskās politikas centrs PROVIDUS” organizēja deliberatīvo pasākumu “Ko darīt, lai Latgales iedzīvotāji vairāk izmantotu Latvijas žurnālistu veidotu saturu?”.

Pasākumā piedalījās **24** dalībnieki (atlasī veica uzņēmums SKDS). Dalībnieki izstrādāja 23 rekomendācijas. No tām vismaz 70 % dalībnieku atbalstu ieguva **20** rekomendācijas.

Pārskats par deliberatīvo pasākumu:

https://providus.lv/wp-content/uploads/2023/01/deliberativa-pasakuma-parskats-km-apkopojošais-zinojums_301122.pdf

8. piemērs. Jaunienācēji Latvijas sabiedrībā un viņu iesaiste

2024. gadā pēc Kultūras ministrijas pasūtījuma biedrība “Latvijas Lauku forums” organizēja deliberatīvajās metodēs balstītu pasākumu, kur notika rekomendāciju izstrāde par tēmu “*Kā iesaistīt jaunienācējus Latvijas sabiedrībā pilsoniskajā sabiedrībā un pilsoniskajās aktivitātēs?*”.

Pasākumā piedalījās **30** dalībnieki (atlasī veica uzņēmums SKDS). Pasākums ilga trīs dienas. Dalībnieki izstrādāja 8 rekomendācijas. No tām vismaz 70 % dalībnieku atbalstu ieguva **7** rekomendācijas.

Pārskats par deliberatīvo pasākumu:

<https://www.km.gov.lv/lv/media/48021/download?attachment>

HORIZONTĀLI JAUTĀJUMI

9. piemērs. Eiropas nākotnes konference un Eiropas pilsoņu paneldiskusijas

Eiropas nākotnes konference notika 2021.–2022. gadā, un tās nolūks bija apkopot dalībvalstu iedzīvotāju viedokļus par Eiropas nākotni.

Gala ziņojumā 49 priekšlikumi ir strukturēti 9 tematiskajās jomās:

1. klimata pārmaiņas un vide;
2. veselība;
3. spēcīgāka ekonomika, sociālais taisnīgums un nodarbinātība;
4. ES pasaulē;
5. vērtības un tiesības, tiesiskums, drošība;
6. digitālā pārveide;
7. Eiropas demokrātija;
8. migrācija;
9. izglītība, kultūra, jaunatne un sports.

Gala ziņojums tika nodots Eiropas Parlamentam, Padomei un Eiropas Komisijai. Eiropas Komisija 2022. gadā sniedza novērtējumu, dodot savu atgriezenisko saiti trīs virzienos: kas jau tiek darīts, ko ir iecerēts darīt un jaunas iniciatīvas, ko varētu darīt nākotnē.⁵²

Eiropas nākotnes konference aizsāka jaunu inovatīvu praksi – **Eiropas pilsoņu paneļdiskusijas** (*European Citizens' Panels*). Eiropas nākotnes konferences ietvaros tā bija īpaši plaša. Pulcējās **800** Eiropas pilsoņi no 27 dalībvalstīm, no kuriem trešā daļa bija jaunieši (no 16 līdz 25 gadiem). Tie diskutēja, kādu nākotni viņi vēlas Eiropas Savienībai. Atlasē tika atspoguļota ES daudzveidība – ģeogrāfiskā izcelsme, valstspiederība, pilsēta un lauki, dzimums, vecums, sociālekonomiskā izcelsme un izglītības līmenis. Katrā paneļdiskusijā bija vismaz viena sieviete un viens vīrietis no katras dalībvalsts.

1. paneļdiskusija: spēcīgāka ekonomika, sociālais taisnīgums, darbavietas, izglītība, kultūra, sports, digitālā transformācija

2. paneļdiskusija: Eiropas demokrātija, vērtības un tiesības, tiesiskums, drošība

3. paneļdiskusija: Klimata pārmaiņas, vide, veselība

4. paneļdiskusija: ES pasaulē, migrācija

Vairāk informācijas: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52022DC0404>

2025. gada martā–maijā notika Eiropas pilsoņu paneļdiskusijas **par daudzgadu ES budžetu**. Tajās bija aicināti 150 Eiropas pilsoņi no 27 dalībvalstīm. Tika diskutēts: Kādām vajadzētu būt ES budžeta prioritātēm? Kādas aktivitātes jāfinansē ES?

Eiropas pilsoņu paneļdiskusija par ES daudzgadu budžetu 2025. gadā

⁵² 17.6.2022. COM(2022) 404 final. Eiropas Komisijas paziņojums. Konference par Eiropas nākotni – Pārvēršot redzējumu konkrētā darbībā.
<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/HTML/?uri=CELEX:52022DC0404>

Ieteicamā literatūra

Eiropas Padomes Ministru komitejas 2023. gada 6. septembra ieteikums dalībvalstīm par deliberatīvo demokrātiju (CM/Rec(2023)6 – *Recommendation of the Committee of Ministers to member States on deliberative democracy*).

Pieejams: <https://search.coe.int/cm?i=0900001680ac627a>

Eiropas Komisijas 2023. gada 12. decembra ieteikums par pilsoņu un pilsoniskās sabiedrības organizāciju iesaistīšanas un efektīvas līdzdalības veicināšanu valsts politikas veidošanas procesos (*Commission recommendation 2023/2836 of 12 December 2023 on promoting the engagement and effective participation of citizens and civil society organisations in public policy-making processes*).

Pieejams: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32023H2836>

Kajs Alhanens. Grāmata par dialogu. Rīga: Zvaigzne ABC, 2025.

Valsts kanceleja, 2023. Dialoga apli par uzticēšanos (kopsavilkums).

Pieejams: www.mk.gov.lv/lv/media/17583/download?attachment

Valsts kanceleja, 2025. Dialoga apli par Latvijas attīstību līdz 2050. gadam (kopsavilkums).

Pieejams: www.mk.gov.lv/lv/media/23276/download?attachment

Ministru kabineta tīmekļvietnes sadaļa par dialoga apliem:

www.mk.gov.lv/lv/dialoga-apli

Sabiedriskās politikas centrs PROVIDUS, 2021. Prezentācija “Deliberatīvās metodes sabiedrības iesaistei – kas tās ir?”.

Pieejams: <https://providus.lv/wp-content/uploads/2021/12/Prezentacija-Deliberativas-metodes-iedzivotaju-iesaistei-%E2%80%94-kas-tas-ir.pdf>

Sabiedriskās politikas centrs PROVIDUS, 2022. Informatīvs materiāls “Kā noorganizēt deliberatīvu pasākumu?”.

Pieejams: <https://providus.lv/raksti/informativs-materials-ka-noorganizet-deliberativu-pasakumu;>
https://providus.lv/wp-content/uploads/2022/04/BukletsDeliberation_11042022.pdf (lejupielādei)

Sabiedriskās politikas centrs PROVIDUS, 2023. Kā Latvijas sabiedrībai kļūt saliedētākai un pilsoniski aktīvākai? (deliberatīvā pasākuma pārskats).

Pieejams: <https://www.km.gov.lv/lv/media/35067/download?attachment>

OECD 2017. gada 14. decembra ieteikums par atvērto pārvaldību.

Pieejams: [*OECD Legal Instruments*](#)

OECD (2020), Deliberatīvo procesu labās prakses principi.

Pieejams: [*Good practice principles for deliberative processes for public decision making | OECD*](#)

OECD (2020), *Innovative Citizen Participation and New Democratic Institutions: Catching the Deliberative Wave*, OECD Publishing, Paris.

Pieejams: [*https://doi.org/10.1787/339306da-e*](https://doi.org/10.1787/339306da-e)

OECD (2022), *OECD Guidelines for Citizen Participation Processes*.

Pieejams: [*www.oecd.org/en/publications/oecd-guidelines-for-citizen-participation-processes_f765caf6-en/full-report.html*](http://www.oecd.org/en/publications/oecd-guidelines-for-citizen-participation-processes_f765caf6-en/full-report.html)

Democracy Next (2023), *Assembling and Assembly Guide*.

Pieejams: [*https://assemblyguide.demnext.org*](https://assemblyguide.demnext.org)